

www.turkishstudies.net/economy

Turkish Studies - Economics, Finance, Politics

eISSN: 2667-5625

Research Article / Araştırma Makalesi

ANKARA SCIENCE
UNIVERSITY

The Construction and Transformation of MHP Nationalism in Turkish Political Life

Türk Siyasal Hayatında MHP Milliyetçiliğinin İnşası ve Dönüşümü

Hüseyin Arslan*

Abstract: This article examines the Nationalist Movement Party's (MHP) understanding of nationalism. The theoretical foundations of the MHP's conception of nationalism are analyzed with a focus on Ziya Gökalp, Mümtaz Turhan, and Seyyid Ahmet Arvasi. Gökalp's cultural nationalism, shaped through a sociological framework and articulated around the balance between "culture (hars)" and "civilization," provided an ontological basis for modern Türkiye. Subsequently, Turhan's science- and development-oriented perspective sought to add intellectual depth to nationalism. However, the transformation of nationalism into an activist political doctrine took place under the leadership of Alparslan Türkeş. The movement, which underwent a significant transformation at the 1969 Adana Congress, became institutionalized around the "Nine Lights" doctrine and, under the influence of the Cold War atmosphere, shifted toward a strong emphasis on anti-communism and statist authority. The "Turkish-Islamic Ideal" synthesis systematized by Arvasi partially distanced nationalism from its secular roots, constructing a sacralized identity that mobilized religious masses by blending Turkish identity with the mission of protecting Islam. Finally, under the leadership of Devlet Bahçeli, the MHP's understanding of nationalism evolved into a structure centered less on radical rhetoric and more on the "survival of the state," political stability, and security-oriented policies. In conclusion, the text argues that Turkish nationalism, rather than following a linear and smooth trajectory, has been shaped by periodic crises, geopolitical necessities, and pragmatic ruptures, and today continues as a political movement centered on the preservation of the state.

Keywords: Turkish Political Life, Nationalism, MHP, Nine Lights, Türkeş, Bahçeli

Öz: Bu makale, Milliyetçi Hareket Partisi'nin (MHP) milliyetçilik anlayışını incelemektedir. MHP'nin milliyetçilik anlayışının teorik altyapısı Ziya Gökalp, Mümtaz Turhan ve Seyyid Ahmet Arvasi merkeze alınarak incelenmiştir. Gökalp'in milliyetçiliği sosyolojik bir temele oturarak "hars ve medeniyet" dengesi üzerinden şekillendirdiği kültürel milliyetçilik, modern Türkiye için ontolojik bir zemin hazırlamıştır. Ardından Mümtaz Turhan'ın ilim ve kalkınma odaklı perspektifi, milliyetçiliğe entelektüel bir derinlik katmaya çalışmıştır. Ancak milliyetçiliğin aksiyoner bir siyasal doktrine dönüşümü, Alparslan Türkeş liderliğinde gerçekleşmiştir. 1969 Adana Kongresi ile dönüşüm geçiren hareket, Dokuz Işık ilkeleri etrafında

* Asst. Prof. Dr., Kırşehir Ahi Evran University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Political Science and Public Administration

Dr. Öğr. Üyesi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-7840-5348>

huseyin.arslan@ahievran.edu.tr

Cite as/ Atıf: Arslan, H. (2026). The construction and transformation of MHP nationalism in Turkish political life / Türk siyasal hayatında MHP milliyetçiliğinin inşası ve dönüşümü. *Turkish Studies-Economics, Finance, Politics*, 21(3), 4195-4231. Ankara Bilim University Publications. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.90375>

Received/Geliş: 01 April/Nisan 2025

Accepted/Kabul: 15 September/Eylül 2026

Published/Yayın: 25 September/Eylül 2026

Checked by plagiarism software

kurumsallaşarak, Soğuk Savaş atmosferinin etkisiyle yoğun bir antikomünizm ve devletçi otorite vurgusuna kaymıştır. Seyyid Ahmet Arvasi'nin sistemleştirdiği “Türk-İslam Ülküsü” sentezi ise milliyetçiliği seküler köklerinden kısmen uzaklaştırmış, Türk kimliğini İslam'ın koruyuculuğu misyonuyla harmanlayarak dindar kitleleri mobilize eden mukaddesatçı bir kimlik inşa etmiştir. Son olarak, Devlet Bahçeli dönemiyle birlikte MHP'nin milliyetçilik anlayışı, “devletin bekası”, siyasal istikrar ve güvenlikçi politikaları merkeze alan bir yapıya evrilmiştir. Sonuç olarak metin, Türk milliyetçiliğinin doğrusal ve pürüzsüz bir gelişimden öte dönemsel krizler, jeopolitik zorunluluklar ve pragmatik kırılmalarla şekillenen, günümüzde ise devletin bekasını merkeze alan bir siyasal hareket olarak devam etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türk Siyasal Hayatı, Milliyetçilik, MHP, Dokuz Işık, Türkeş, Bahçeli

Structured Abstract

This study examines the evolution of nationalism within the Nationalist Movement Party (MHP) by tracing its intellectual foundations, ideological transformations, and political institutionalization in Turkish political life. It challenges the conventional narrative that presents Turkish nationalism as a coherent, linear tradition, arguing instead that it has been shaped by discontinuities, pragmatic adaptations, and shifting historical contexts. The analysis focuses on key intellectual figures such as Ziya Gökalp, Mümtaz Turhan, and Seyyid Ahmet Arvasi, as well as the political leadership of Alparslan Türkeş and Devlet Bahçeli, in order to demonstrate how nationalist thought has been reformulated across different periods. In doing so, the study situates MHP nationalism within broader debates in political sociology and highlights its adaptive and context-dependent nature.

The research adopts a qualitative, interpretive methodological approach, drawing on primary texts by leading nationalist thinkers and secondary literature from critical political science and sociology. A historically grounded analysis is employed to map the transformation of nationalist discourse from the late Ottoman period to contemporary Türkiye. Particular attention is paid to how key concepts such as culture, civilization, modernization, religion, and state survival are constructed and mobilized within different ideological frameworks. The study does not treat nationalism as a fixed doctrine but rather as a flexible political instrument that evolves in response to structural pressures, ideological competition, and institutional needs.

The findings indicate that the development of nationalism within the MHP can be understood through successive phases of intellectual formulation, political mobilization, and institutional consolidation. The first phase is associated with Ziya Gökalp, who established a sociological and cultural framework for nationalism by defining the nation as a community based on shared language, morality, religion, and aesthetics. His distinction between culture (*hars*) and civilization provided a theoretical model for reconciling Western modernization with the preservation of national identity. However, this framework also introduced internal tensions, particularly in its tendency to conceptualize culture as static and insulated from external influences.

The second phase is marked by the contributions of Mümtaz Turhan, who sought to enrich nationalism through a scientific and developmental perspective. By emphasizing the importance of intellectual elites capable of synthesizing tradition with modern scientific knowledge, Turhan redefined nationalism as both a cultural and developmental project. Despite its intellectual sophistication, this perspective had limited practical impact, as the ideological polarization of the Cold War era pushed nationalism toward more reactive and security-oriented forms.

A decisive transformation occurred under the leadership of Alparslan Türkeş, who converted nationalist thought into an organized political movement. The institutionalization of the MHP, particularly following the 1969 Adana Congress, marked the emergence of a doctrinal and activist form of nationalism structured around the “Nine Lights” ideology. This period was characterized by strong anti-communism, hierarchical organization, and an emphasis on state authority. The integration of religion into nationalist discourse through the “Turkish-Islamic Ideal,” systematized by Seyyid Ahmet Arvasi, further transformed the ideological landscape. This synthesis enabled the mobilization of religiously conservative segments of society but also introduced a fundamental tension between the universalist claims of Islam and the particularistic nature of nationalism.

In the contemporary period, under the leadership of Devlet Bahçeli, the MHP’s understanding of nationalism has undergone a significant transformation toward a more pragmatic and state-centered orientation. Ideological radicalism has largely been replaced by an emphasis on political stability, national security, and the preservation of state continuity. This shift reflects a broader transition from mass ideological mobilization to institutional integration within the political system. Nationalism, in this context, is no longer primarily a vehicle for identity construction but rather a framework for maintaining state authority and managing political order.

The analysis demonstrates that each stage in the evolution of MHP nationalism corresponds to specific historical conditions, including the collapse of the Ottoman Empire, the challenges of modernization, the ideological polarization of the Cold War, and the security concerns of contemporary Türkiye. These transformations highlight the extent to which nationalism has functioned as a responsive and adaptive ideology rather than a stable and internally consistent doctrine. The incorporation of Islam into nationalist discourse, while strategically effective in broadening the movement’s social base, has also generated enduring conceptual

contradictions. Similarly, the increasing centrality of the state in nationalist thought has contributed to the marginalization of alternative perspectives and the prioritization of order and security over pluralism.

Ultimately, the study concludes that the MHP's nationalism should be understood as a historically contingent and politically instrumental framework shaped by crisis, competition, and institutional imperatives. Rather than following a smooth and linear trajectory, it has evolved through a series of ruptures and reconfigurations that reflect changing political realities. In its contemporary form, MHP nationalism is best characterized as a state-centric and security-oriented political project in which the preservation of state continuity serves as the primary organizing principle.

Keywords: Turkish Political Life, Nationalism, MHP, Nine Lights, Türkiye, Bahçeli

ملخص منظم

من خلال تتبع أسسه الفكرية، والتحولات الأيديولوجية التي (MHP) تتناول هذه الدراسة تطور القومية داخل حزب الحركة القومية، مبرها، ومأسسته السياسية في الحياة السياسية التركية. وهي تتحدى الرواية التقليدية التي تُصور القومية التركية على أنها تقليد متماسك وخطي وتدفع بدلاً من ذلك بأنها تشكلت بفعل حالات الانقطاع، والتكيفات البراغمية، والسياقات التاريخية المتغيرة. يركز التحليل على شخصيات فكرية بارزة مثل زيبا غوكالب، وممتاز تورهان، وسيد أحمد أرفاسي، بالإضافة إلى القيادة السياسية لكل من أبارسلان توركنش وديفلت باهنتشلي بهدف إظهار كيفية إعادة صياغة الفكر القومي عبر فترات زمنية مختلفة. وبذلك، تضع الدراسة القومية التي يتبناها حزب الحركة القومية في سياق النقاشات الأوسع نطاقاً في علم الاجتماع السياسي، وتسلط الضوء على طبيعتها التكيفية والمتأثرة بالسياق

وتتبنى الدراسة نهجاً منهجياً نوعياً وتفسيرياً، مستعينة بالنصوص الأساسية للمفكرين القوميين البارزين والأدبيات الثانوية في العلوم السياسية وعلم الاجتماع النقدي. ويُستخدم تحليل قائم على الأسس التاريخية لتتبع تحول الخطاب القومي من أواخر العهد العثماني إلى تركيا المعاصرة. ويُولى اهتماماً خاصاً لكيفية بناء وتعبئة المفاهيم الرئيسية مثل الثقافة، والحضارة، والتحديث، والدين، وبقاء الدولة ضمن أطر أيديولوجية مختلفة. ولا تعامل الدراسة القومية كعقيدة ثابتة، بل كأداة سياسية مرنة تتطور استجابةً للضغوط الهيكلية، والتنافس الأيديولوجي والاحتياجات المؤسسية.

وتشير النتائج إلى أن تطور القومية داخل حزب الحركة القومية يمكن فهمه من خلال مراحل متتالية من الصياغة الفكرية، والتعبئة السياسية، والتوطيد المؤسسي. ترتبط المرحلة الأولى بزيبا غوكالب، الذي أرسى إطاراً اجتماعياً وثقافياً للقومية من خلال تعريف الأمة على أنها مجتمع قائم على لغة وأخلاق ودين وجماليات مشتركة. وقد وفر التمييز الذي أجراه بين الثقافة (هارس) والحضارة نموذجاً نظرياً للتوفيق بين التحديث الغربي والحفاظ على الهوية الوطنية. ومع ذلك، فقد أدى هذا الإطار أيضاً إلى ظهور توترات داخلية، لا سيما في ميله إلى تصور الثقافة على أنها ثابتة ومعزولة عن التأثيرات الخارجية.

وتتميز المرحلة الثانية بمساهمات ممتاز تورهان، الذي سعى إلى إثراء القومية من خلال منظور علمي وتنموي. ومن خلال التأكيد على أهمية النخب الفكرية القادرة على التوفيق بين التقاليد والمعرفة العلمية الحديثة، أعاد تورهان تعريف القومية باعتبارها مشروعاً ثقافياً وتنموياً في آن واحد. وعلى الرغم من رقيها الفكري، كان لهذا المنظور تأثير عملي محدود، حيث دفع الاستقطاب الأيديولوجي في حقبة الحرب الباردة القومية نحو أشكال أكثر رد فعلية وتركيزاً على الأمن.

حدث تحول حاسم تحت قيادة أبارسلان توركنش، الذي حوّل الفكر القومي إلى حركة سياسية منظمة. وشكل تأسيس حزب الحركة «لا سيما بعد مؤتمر أضنة عام 1969، ظهور شكل عقائدي ونشط من القومية مبني على أيديولوجية «الأضواء التسعة» (MHP) القومية واتسمت هذه الفترة بمناهضة قوية للشبيوعية، وتنظيم هرمي، والتركيز على سلطة الدولة. وأدى دمج الدين في الخطاب القومي من خلال «المثل التركي-الإسلامي»، الذي نظمته السيد أحمد أرفاسي، إلى تغيير المشهد الأيديولوجي بشكل أكبر. وقد مكّن هذا التوليف من حشد شرائح المجتمع المحافظة دينياً، لكنه أدى أيضاً إلى ظهور توتر جوهري بين المطالب العالمية للإسلام والطبيعة النسبية للقومية.

للقومية لتحول كبير نحو توجه أكثر (MHP) في الفترة المعاصرة، وتحت قيادة ديفلت باهنتشلي، خضع مفهوم حزب الحركة القومية براغماتية وتركيزاً على الدولة. فقد حلت التركيز على الاستقرار السياسي والأمن القومي والحفاظ على استمرارية الدولة محل الراديكالية الأيديولوجية إلى حد كبير. ويعكس هذا التحول انتقالاً أوسع نطاقاً من التعبئة الأيديولوجية الجماهيرية إلى الاندماج المؤسسي داخل النظام السياسي. وفي هذا السياق، لم تعد القومية في المقام الأول أداة لبناء الهوية، بل أصبحت إطاراً للحفاظ على سلطة الدولة وإدارة النظام السياسي.

ويُظهر التحليل أن كل مرحلة في تطور القومية لدى حزب الحركة القومية تتوافق مع ظروف تاريخية محددة، بما في ذلك انهيار الإمبراطورية العثمانية، وتحديات التحديث، والاستقطاب الأيديولوجي خلال الحرب الباردة، والمخاوف الأمنية لتركيا المعاصرة. تسلط هذه التحولات الضوء على المدى الذي عملت فيه القومية كأيديولوجية مستجيبة وقابلة للتكيف، بدلاً من كونها عقيدة مستقرة ومتسقة داخلياً. وقد أدى دمج الإسلام في الخطاب القومي، رغم فعاليته الاستراتيجية في توسيع القاعدة الاجتماعية للحركة، إلى توليد تناقضات مفاهيمية مستمرة. وبالمثل، ساهمت المركزية المتزايدة للدولة في الفكر القومي في تهميش وجهات النظر البديلة وإعطاء الأولوية للنظام والأمن على حساب التعددية.

ينبغي فهمها كإطار تاريخي مشروط وسياسي (MHP) وفي النهاية، تخلص الدراسة إلى أن القومية التي يتبناها حزب الحركة القومية وظيفي شكلته الأزمات والمنافسة والمتطلبات المؤسسية. فبدلاً من اتباع مسار سلس وخطي، تطورت هذه القومية عبر سلسلة من الانقطاعات على أنها مشروع (MHP) وإعادة التشكيل التي تعكس الواقع السياسي المتغير. وفي شكلها المعاصر، يمكن وصف قومية حزب الحركة القومية سياسي يركز على الدولة ويستهدف الأمن، حيث يمثل الحفاظ على استمرارية الدولة المبدأ التنظيمي الأساسي.

تسعة أنوار»، تورکش، باهچلي»، (MHP) الكلمات المفتاحية: الحياة السياسية التركية، القومية، حزب الحركة القومية

Résumé Structuré

Cette étude examine l'évolution du nationalisme au sein du Parti du mouvement nationaliste (MHP) en retraçant ses fondements intellectuels, ses transformations idéologiques et son institutionnalisation politique dans la vie politique turque. Elle remet en question le récit conventionnel qui présente le nationalisme turc comme une tradition cohérente et linéaire, en soutenant au contraire qu'il a été façonné par des discontinuités, des adaptations pragmatiques et des contextes historiques changeants. L'analyse se concentre sur des figures intellectuelles clés telles que Ziya Gökalp, Mümtaz Turhan et Seyyid Ahmet Arvasi, ainsi que sur les dirigeants politiques Alparslan Türkeş et Devlet Bahçeli, afin de démontrer comment la pensée nationaliste a été reformulée au fil des différentes périodes. Ce faisant, l'étude situe le nationalisme du MHP au sein de débats plus larges en sociologie politique et met en évidence sa nature adaptative et dépendante du contexte.

La recherche adopte une approche méthodologique qualitative et interprétative, s'appuyant sur des textes primaires rédigés par d'éminents penseurs nationalistes et sur la littérature secondaire issue des sciences politiques et de la sociologie critiques. Une analyse ancrée dans l'histoire est utilisée pour retracer la transformation du discours nationaliste depuis la fin de la période ottomane jusqu'à la Turquie contemporaine. Une attention particulière est accordée à la manière dont des concepts clés tels que la culture, la civilisation, la modernisation, la religion et la survie de l'État sont construits et mobilisés au sein de différents cadres idéologiques. L'étude ne traite pas le nationalisme comme une doctrine figée, mais plutôt comme un instrument politique flexible qui évolue en réponse à des pressions structurelles, à la concurrence idéologique et aux besoins institutionnels.

Les résultats indiquent que le développement du nationalisme au sein du MHP peut être compris à travers des phases successives de formulation intellectuelle, de mobilisation politique et de consolidation institutionnelle. La première phase est associée à Ziya Gökalp, qui a établi un cadre sociologique et culturel pour le nationalisme en définissant la nation comme une communauté fondée sur une langue, une morale, une religion et une esthétique communes. Sa distinction entre culture (hars) et civilisation a fourni un modèle théorique permettant de concilier la modernisation occidentale avec la préservation de l'identité nationale. Cependant, ce cadre a également engendré des tensions internes, notamment en raison de sa tendance à conceptualiser la culture comme statique et isolée des influences extérieures.

La deuxième phase est marquée par les contributions de Mümtaz Turhan, qui a cherché à enrichir le nationalisme à travers une perspective scientifique et axée sur le développement. En soulignant l'importance des élites intellectuelles capables de synthétiser la tradition et les connaissances scientifiques modernes, Turhan a redéfini le nationalisme comme un projet à la fois culturel et de développement. Malgré sa sophistication intellectuelle, cette perspective n'a eu qu'un impact pratique limité, car la polarisation idéologique de l'époque de la Guerre froide a poussé le nationalisme vers des formes plus réactives et axées sur la sécurité.

Une transformation décisive s'est produite sous la direction d'Alparslan Türkeş, qui a transformé la pensée nationaliste en un mouvement politique organisé. L'institutionnalisation du MHP, en particulier à la suite du congrès d'Adana de 1969, a marqué l'émergence d'une forme doctrinale et militante de nationalisme structurée autour de l'idéologie des «Neuf Lumières». Cette période s'est caractérisée par un anticommunisme virulent, une organisation hiérarchique et une importance accordée à l'autorité de l'État. L'intégration de la religion dans le discours nationaliste à travers « l'idéal turco-islamique », systématisé par Seyyid Ahmet Arvasi, a encore transformé le paysage idéologique. Cette synthèse a permis la mobilisation des segments religieusement conservateurs de la société, mais a également introduit une tension fondamentale entre les prétentions universalistes de l'islam et la nature particulariste du nationalisme.

À l'époque contemporaine, sous la direction de Devlet Bahçeli, la conception du nationalisme du MHP a subi une transformation significative vers une orientation plus pragmatique et centrée sur l'État. Le radicalisme idéologique a été largement remplacé par une priorité accordée à la stabilité politique, à la sécurité nationale et à la préservation de la continuité de l'État. Ce glissement reflète une transition plus large, passant d'une mobilisation idéologique de masse à une intégration institutionnelle au sein du système politique. Dans ce contexte, le nationalisme n'est plus avant tout un vecteur de construction identitaire, mais plutôt un cadre permettant de maintenir l'autorité de l'État et de gérer l'ordre politique.

L'analyse démontre que chaque étape de l'évolution du nationalisme du MHP correspond à des conditions historiques spécifiques, notamment l'effondrement de l'Empire ottoman, les défis de la modernisation, la polarisation idéologique de la Guerre froide et les préoccupations sécuritaires de la Turquie contemporaine. Ces transformations mettent en évidence à quel point le nationalisme a fonctionné comme une idéologie réactive et adaptative plutôt que comme une doctrine stable et cohérente en soi. L'intégration de l'islam dans le discours nationaliste, bien que stratégiquement efficace pour élargir la base sociale du mouvement, a également généré des contradictions conceptuelles persistantes. De même, la place de plus en plus centrale occupée par l'État dans la pensée nationaliste a contribué à la marginalisation des perspectives alternatives et à la priorité accordée à l'ordre et à la sécurité au détriment du pluralisme.

En définitive, l'étude conclut que le nationalisme du MHP doit être compris comme un cadre historiquement contingent et politiquement instrumental, façonné par les crises, la concurrence et les impératifs institutionnels. Plutôt que de suivre une trajectoire linéaire et sans heurts, il a évolué à travers une série de ruptures et de reconfigurations qui reflètent l'évolution des réalités politiques. Sous sa forme contemporaine, le nationalisme du MHP se caractérise avant tout comme un projet politique centré sur l'État et axé sur la sécurité, dans lequel la préservation de la continuité de l'État sert de principe organisateur principal.

Mots-clés : Vie politique turque, nationalisme, MHP, Les Neuf Lumières, Türkiye, Bahçeli

Resumen Estructurado

Este estudio examina la evolución del nacionalismo en el seno del Partido del Movimiento Nacionalista (MHP), analizando sus fundamentos intelectuales, sus transformaciones ideológicas y su institucionalización política en la vida política turca. Cuestiona la narrativa convencional que presenta el nacionalismo turco como una tradición coherente y lineal, y sostiene, en cambio, que ha estado marcado por discontinuidades, adaptaciones pragmáticas y contextos históricos cambiantes. El análisis se centra en figuras intelectuales clave como Ziya Gökalp, Mümtaz Turhan y Seyyid Ahmet Arvasi, así como en el liderazgo político de Alparslan Türkeş y Devlet Bahçeli, con el fin de demostrar cómo se ha reformulado el pensamiento nacionalista a lo largo de diferentes períodos. Al hacerlo, el estudio sitúa el nacionalismo del MHP en el marco de debates más amplios de la sociología política y destaca su naturaleza adaptativa y dependiente del contexto.

La investigación adopta un enfoque metodológico cualitativo e interpretativo, basándose en textos primarios de destacados pensadores nacionalistas y en bibliografía secundaria procedente de la ciencia política y la sociología críticas. Se emplea un análisis con base histórica para trazar la transformación del discurso nacionalista desde finales del período otomano hasta la Turquía contemporánea. Se presta especial atención a cómo se construyen y movilizan conceptos clave como la cultura, la civilización, la modernización, la religión y la supervivencia del Estado dentro de diferentes marcos ideológicos. El estudio no trata el nacionalismo como una doctrina fija, sino más bien como un instrumento político flexible que evoluciona en respuesta a las presiones estructurales, la competencia ideológica y las necesidades institucionales.

Los resultados indican que el desarrollo del nacionalismo dentro del MHP puede entenderse a través de fases sucesivas de formulación intelectual, movilización política y consolidación institucional. La primera fase está asociada a Ziya Gökalp, quien estableció un marco sociológico y cultural para el nacionalismo al definir la nación como una comunidad basada en un idioma, una moral, una religión y una estética compartidos. Su distinción entre cultura (*hars*) y civilización proporcionó un modelo teórico para conciliar la modernización occidental con la preservación de la identidad nacional. Sin embargo, este marco también introdujo tensiones internas, especialmente por su tendencia a conceptualizar la cultura como algo estático y aislado de las influencias externas.

La segunda fase se caracteriza por las aportaciones de Mümtaz Turhan, quien trató de enriquecer el nacionalismo desde una perspectiva científica y de desarrollo. Al hacer hincapié en la importancia de las élites intelectuales capaces de sintetizar la tradición con el conocimiento científico moderno, Turhan redefinió el nacionalismo como un proyecto tanto cultural como de desarrollo. A pesar de su sofisticación intelectual, esta perspectiva tuvo un impacto práctico limitado, ya que la polarización ideológica de la época de la Guerra Fría empujó al nacionalismo hacia formas más reactivas y orientadas a la seguridad.

Se produjo una transformación decisiva bajo el liderazgo de Alparslan Türkeş, quien convirtió el pensamiento nacionalista en un movimiento político organizado. La institucionalización del MHP,

especialmente tras el Congreso de Adana de 1969, marcó el surgimiento de una forma doctrinal y activista de nacionalismo estructurada en torno a la ideología de las «Nueve Luces». Este período se caracterizó por un fuerte anticomunismo, una organización jerárquica y un énfasis en la autoridad del Estado. La integración de la religión en el discurso nacionalista a través del «Ideal turco-islámico», sistematizado por Seyyid Ahmet Arvasi, transformó aún más el panorama ideológico. Esta síntesis permitió la movilización de los segmentos religiosamente conservadores de la sociedad, pero también introdujo una tensión fundamental entre las pretensiones universalistas del islam y la naturaleza particularista del nacionalismo.

En la época contemporánea, bajo el liderazgo de Devlet Bahçeli, la concepción del nacionalismo del MHP ha experimentado una transformación significativa hacia una orientación más pragmática y centrada en el Estado. El radicalismo ideológico ha sido sustituido en gran medida por un énfasis en la estabilidad política, la seguridad nacional y la preservación de la continuidad del Estado. Este cambio refleja una transición más amplia de la movilización ideológica de masas a la integración institucional dentro del sistema político. El nacionalismo, en este contexto, ya no es principalmente un vehículo para la construcción de la identidad, sino más bien un marco para mantener la autoridad del Estado y gestionar el orden político.

El análisis demuestra que cada etapa de la evolución del nacionalismo del MHP se corresponde con condiciones históricas específicas, entre ellas el colapso del Imperio Otomano, los retos de la modernización, la polarización ideológica de la Guerra Fría y las preocupaciones en materia de seguridad de la Turquía contemporánea. Estas transformaciones ponen de relieve hasta qué punto el nacionalismo ha funcionado como una ideología receptiva y adaptable, más que como una doctrina estable e internamente coherente. La incorporación del islam al discurso nacionalista, aunque estratégicamente eficaz para ampliar la base social del movimiento, también ha generado contradicciones conceptuales duraderas. Del mismo modo, la creciente centralidad del Estado en el pensamiento nacionalista ha contribuido a la marginación de perspectivas alternativas y a dar prioridad al orden y la seguridad frente al pluralismo.

En última instancia, el estudio concluye que el nacionalismo del MHP debe entenderse como un marco históricamente contingente y políticamente instrumental, moldeado por la crisis, la competencia y los imperativos institucionales. En lugar de seguir una trayectoria fluida y lineal, ha evolucionado a través de una serie de rupturas y reconfiguraciones que reflejan realidades políticas cambiantes. En su forma contemporánea, el nacionalismo del MHP se caracteriza mejor como un proyecto político centrado en el Estado y orientado a la seguridad, en el que la preservación de la continuidad del Estado sirve como principio organizativo principal.

Palabras clave: Vida política turca, nacionalismo, MHP, Nueve Luces, Türkeş, Bahçeli

结构化摘要

本研究通过追溯民族主义运动党（MHP）在土耳其政治生活中的思想基础、意识形态转型及政治制度化进程，探讨了该党内部民族主义的演变。研究挑战了将土耳其民族主义视为一种连贯、线性传统的传统叙事，而是认为其形成受到断裂、务实适应以及不断变化的历史背景的影响。本研究聚焦于齐亚·戈卡尔普、穆姆塔兹·图尔汉和赛义德·艾哈迈德·阿尔瓦西等关键思想家，以及阿尔帕斯兰·图尔克什和德维莱特·巴赫切利等政治领导人，旨在阐明民族主义思想在不同时期是如何被重新构思的。通过此举，本研究将MHP的民族主义置于政治社会学的更广泛辩论之中，并突出了其适应性和情境依赖性。

本研究采用定性、解释性方法论，参考了主要民族主义思想家的原始文本以及批判性政治学和社会学领域的二次文献。通过基于历史的分析，梳理了从奥斯曼帝国晚期到当代土耳其民族主义话语的演变历程。研究特别关注“文化”、“文明”、“现代化”、“宗教”和“国家存续”等关键概念如何在不同的意识形态框架内被建构和动员。本研究并不将民族主义视为一种固定的教条，而是将其视为一种灵活的政治工具，会根据结构性压力、意识形态竞争和制度需求而不断演变。

研究结果表明，民族主义在MHP内部的发展可通过“思想建构”、“政治动员”和“制度巩固”这三个连续阶段来理解。第一阶段与齐亚·戈卡尔普相关，他将民族定义为基于共同语言、道德、宗教和美学的共同体，从而为民族主义确立了社会学和文化框架。他将“文化”（hars）与“文明”加以区分

，为调和西方现代化与维护民族认同提供了理论模型。然而，这一框架也带来了内部张力，特别体现在其倾向于将文化视为静态且与外部影响隔绝的概念。

第二阶段以穆姆塔兹·图尔汉的贡献为标志，他试图通过科学和发展的视角来丰富民族主义内涵。图尔汉强调能够将传统与现代科学知识相融合的知识精英的重要性，从而将民族主义重新定义为一项兼具文化与发展双重属性的事业。尽管这一观点在理论上十分精妙，但其实际影响有限，因为冷战时期的意识形态两极分化将民族主义推向了更具反应性且以安全为导向的形式。

在阿尔帕斯兰·图尔克什的领导下，一场决定性的转变发生了，他将民族主义思想转化为有组织政治运动。民族行动党（MHP）的制度化，特别是在1969年阿达纳代表大会之后，标志着一种以“九盏明灯”意识形态为核心、兼具理论与行动特征的民族主义形式的出现。这一时期以强烈的反共立场、等级分明的组织结构以及对国家权威的强调为特征。通过赛义德·艾哈迈德·阿尔瓦西系统化提出的“土耳其-伊斯兰理想”，宗教被融入民族主义话语体系，进一步重塑了意识形态格局。这种融合不仅动员了社会中宗教保守派群体，同时也引发了伊斯兰教普世主张与民族主义特殊性之间根本性的张力。

在当代，在德维莱特·巴赫切利（Devlet Bahçeli）的领导下，民族行动党（MHP）对民族主义的理解发生了重大转变，转向了更务实、以国家为中心的取向。意识形态上的激进主义在很大程度上已被对政治稳定、国家安全以及维护国家连续性的重视所取代。这一转变反映了从大众意识形态动员向政治体系内制度性整合的更广泛过渡。在此背景下，民族主义不再主要是身份建构的载体，而是维护国家权威和管理政治秩序的框架。

分析表明，MHP民族主义演变的每个阶段都对应着特定的历史条件，包括奥斯曼帝国的崩溃、现代化的挑战、冷战时期的意识形态两极分化，以及当代土耳其的安全关切。这些转变凸显了民族主义在多大程度上发挥着一种反应敏捷、适应性强的意识形态作用，而非一种稳定且内部自治的学说。将伊斯兰教纳入民族主义话语，虽然在战略上有效扩大了该运动的社会基础，但也产生了持久的概念性矛盾。同样，国家在民族主义思想中日益凸显的核心地位，导致了其他观点被边缘化，并使秩序与安全优先于多元主义。

最终，本研究得出结论：应将民族主义运动党（MHP）的民族主义理解为一种受危机、竞争和制度需求塑造的、具有历史偶然性且具有政治功利性的框架。它并非遵循平滑线性的发展轨迹，而是通过一系列反映政治现实变化的断裂与重构而演变而来。就其当代形态而言，MHP的民族主义最恰当的特征可被描述为一个以国家为中心、以安全为导向的政治项目，其中维护国家连续性是其首要的组织原则。

关键词： 土耳其政治生活、民族主义、民族行动党（MHP）、“九盏灯”、图尔克什、巴赫切利

Структурированное Резюме

В данном исследовании рассматривается эволюция национализма в рамках Партии националистического движения (МНР) путем анализа его интеллектуальных основ, идеологических преобразований и политической институционализации в турецкой политической жизни. В нем оспаривается традиционная интерпретация, представляющая турецкий национализм как целостную, линейную традицию, и вместо этого утверждается, что он формировался под влиянием разрывов, прагматических адаптаций и меняющихся исторических контекстов. Анализ сосредоточен на ключевых интеллектуальных деятелях, таких как Зия Гёкалп, Мюмтаз Турхан и Сейид Ахмет Арваси, а также на политическом руководстве в лице Алпарслана Тюркеша и Девлета Бахчели, с целью продемонстрировать, как националистическая мысль переформировалась в разные периоды. При этом в исследовании национализм МНР рассматривается в контексте более широких дискуссий в области политической социологии и подчеркивается его адаптивный и контекстуально-зависимый характер.

В исследовании используется качественный, интерпретативный методологический подход, основанный на первоисточниках ведущих националистических мыслителей и вторичной литературе по критической политологии и социологии. Применяется исторически обоснованный анализ для отслеживания трансформации националистического дискурса от позднего османского периода до современной Турции. Особое внимание уделяется тому, как ключевые концепции, такие как культура, цивилизация, модернизация, религия и выживание государства, конструируются и мобилизуются в рамках различных идеологических систем. В исследовании национализм рассматривается не как незыблемая доктрина, а как гибкий политический инструмент, эволюционирующий в ответ на структурное давление, идеологическую конкуренцию и институциональные потребности.

Результаты исследования показывают, что развитие национализма в рамках МНР можно понять через последовательные этапы интеллектуальной формулировки, политической мобилизации и институциональной консолидации. Первый этап связан с Зия Гёкалпом, который заложил социологические и культурные основы национализма, определив нацию как сообщество, основанное на общем языке, морали, религии и эстетике. Его разграничение между культурой (*харс*) и цивилизацией послужило теоретической моделью для примирения западной модернизации с сохранением национальной идентичности. Однако эта концепция также породила внутренние противоречия, в частности из-за тенденции рассматривать культуру как нечто статичное и изолированное от внешних влияний.

Второй этап ознаменовался вкладом Мюмтаза Турхана, который стремился обогатить национализм с помощью научной и развивающейся перспективы. Подчеркивая важность интеллектуальной элиты, способной синтезировать традиции с современными научными знаниями, Турхан переосмыслил национализм как проект, охватывающий как культурную, так и развивающуюся составляющие. Несмотря на свою интеллектуальную изощрённость, эта перспектива имела ограниченное практическое влияние, поскольку идеологическая поляризация эпохи холодной войны подтолкнула национализм к более реактивным и ориентированным на безопасность формам.

Решающая трансформация произошла под руководством Алпарслана Тюркеша, который превратил националистическую мысль в организованное политическое движение. Институционализация Партии национального движения (МХП), особенно после Аданаского съезда 1969 года, ознаменовала появление доктринальной и активистской формы национализма, построенной на идеологии «Девяти светов». Этот период характеризовался сильным антикоммунизмом, иерархической организацией и акцентом на государственную власть. Интеграция религии в националистический дискурс посредством «турецко-исламского идеала», систематизированного Сейидом Ахметом Арваси, еще больше изменила идеологический ландшафт. Этот синтез позволил мобилизовать религиозно-консервативные слои общества, но также привел к фундаментальному противоречию между универсалистскими претензиями ислама и партикуляристской природой национализма.

В современный период под руководством Девлета Бахчели понимание национализма в МНР претерпело значительную трансформацию в сторону более прагматичной и ориентированной на государство позиции. Идеологический радикализм в значительной степени был вытеснен акцентом на политическую стабильность, национальную безопасность и сохранение преемственности государства. Этот сдвиг отражает более широкий переход от массовой идеологической мобилизации к институциональной интеграции в рамках политической системы. Национализм в этом контексте уже не является в первую очередь средством конструирования идентичности, а скорее служит рамкой для поддержания государственной власти и управления политическим порядком.

Анализ показывает, что каждый этап эволюции национализма МХП соответствует конкретным историческим условиям, включая распад Османской империи, вызовы модернизации, идеологическую поляризацию периода холодной войны и проблемы безопасности современной Турции. Эти преобразования подчеркивают, насколько национализм функционировал как гибкая и адаптивная идеология, а не как стабильная и внутренне последовательная доктрина. Включение ислама в националистический дискурс, хотя и было стратегически эффективным для расширения социальной базы движения, также породило устойчивые концептуальные противоречия. Аналогичным образом, растущая центральная роль государства в националистической мысли способствовала маргинализации альтернативных точек зрения и приоритизации порядка и безопасности над плюрализмом.

В конечном итоге в исследовании делается вывод, что национализм МХП следует понимать как исторически обусловленную и политически инструментальную концепцию, сформированную кризисами, конкуренцией и институциональными императивами. Вместо того чтобы следовать плавной и линейной траекторией, он развивался через серию разрывов и перестроек, отражающих меняющиеся политические реалии. В своей современной форме национализм МХП лучше всего охарактеризовать как государственно-центричный и ориентированный на безопасность политический проект, в котором сохранение преемственности государства служит основным организующим принципом.

Ключевые слова: политическая жизнь Турции, национализм, МНР, «Девять огней», Тюркеш, Бахчели

संरचित सारांश

यह अध्ययन तुर्की के राजनीतिक जीवन में इसके बौद्धिक आधारों, वैचारिक परिवर्तनों और राजनीतिक संस्थागतकरण का पता लगाकर नेशनलिस्ट मूवमेंट पार्टी (एमएचपी) के भीतर राष्ट्रवाद के विकास की जांच करता है। यह उस पारंपरिक कथा को चुनौती देता है जो तुर्की राष्ट्रवाद को एक सुसंगत, रैखिक परंपरा के रूप में प्रस्तुत करती है, और इसके बजाय यह तर्क देता है कि इसे असंगतताओं, व्यावहारिक अनुकूलन और बदलते ऐतिहासिक संदर्भों ने आकार दिया है।

यह विश्लेषण ज़िया गोकालप, मुस्ताज़ तुर्हान, और सय्यद अहमद अर्वासी जैसे प्रमुख बौद्धिक हस्तियों, साथ ही अल्पार्सलान तुर्केश और देवलेट बाहचेली के राजनीतिक नेतृत्व पर केंद्रित है, ताकि यह प्रदर्शित किया जा सके कि विभिन्न अवधियों में राष्ट्रवादी विचारधारा को कैसे पुनः परिभाषित किया गया है। ऐसा करते हुए, यह अध्ययन एमएचपी के राष्ट्रवाद को राजनीतिक समाजशास्त्र में व्यापक बहसों के भीतर स्थापित करता है और इसकी अनुकूलनशील और संदर्भ-निर्भर प्रकृति पर प्रकाश डालता है।

यह शोध एक गुणात्मक, व्याख्यात्मक पद्धतिगत दृष्टिकोण अपनाता है, जो प्रमुख राष्ट्रवादी विचारकों के प्राथमिक ग्रंथों और आलोचनात्मक राजनीति विज्ञान तथा समाजशास्त्र के द्वितीयक साहित्य पर आधारित है। उस्मानी साम्राज्य के उत्तरार्ध से लेकर समकालीन तुर्की तक राष्ट्रवादी विमर्श के रूपांतरण का नक्शा तैयार करने के लिए एक ऐतिहासिक रूप से आधारित विश्लेषण का उपयोग किया गया है।

विशेष ध्यान इस बात पर दिया गया है कि संस्कृति, सभ्यता, आधुनिकीकरण, धर्म और राज्य की उत्तरजीविता जैसे प्रमुख अवधारणाओं को विभिन्न वैचारिक ढाँचों के भीतर कैसे निर्मित और संगठित किया जाता है। यह अध्ययन राष्ट्रवाद को एक स्थिर सिद्धांत के रूप में नहीं बल्कि एक लचीले राजनीतिक उपकरण के रूप में मानता है जो संरचनात्मक दबावों, वैचारिक प्रतिस्पर्धा और संस्थागत जरूरतों के जवाब में विकसित होता है।

निष्कर्ष बताते हैं कि एमएचपी के भीतर राष्ट्रवाद के विकास को बौद्धिक निर्माण, राजनीतिक लामबंदी और संस्थागत सुदृढ़ीकरण के क्रमिक चरणों के माध्यम से समझा जा सकता है।

पहला चरण ज़िया गोकालप से जुड़ा है, जिन्होंने राष्ट्र को साझा भाषा, नैतिकता, धर्म और सौंदर्यशास्त्र पर आधारित एक समुदाय के रूप में परिभाषित करके राष्ट्रवाद के लिए एक समाजशास्त्रीय और सांस्कृतिक ढाँचा स्थापित किया। संस्कृति (हर्स) और सभ्यता के बीच उनके अंतर ने राष्ट्रीय पहचान के संरक्षण के साथ पश्चिमी आधुनिकीकरण को मिलाने के लिए एक सैद्धांतिक मॉडल प्रदान किया। हालाँकि, इस ढाँचे ने आंतरिक तनाव भी पैदा किए, विशेष रूप से संस्कृति को स्थिर और बाहरी प्रभावों से अलग-थलग मानने की इसकी प्रवृत्ति में।

दूसरे चरण की विशेषता मुस्तज़ तुर्हान का योगदान है, जिन्होंने एक वैज्ञानिक और विकासात्मक दृष्टिकोण के माध्यम से राष्ट्रवाद को समृद्ध करने का प्रयास किया। परंपरा को आधुनिक वैज्ञानिक ज्ञान के साथ संश्लेषित करने में सक्षम बौद्धिक अभिजात वर्ग के महत्व पर जोर देकर, तुर्हान ने राष्ट्रवाद को एक सांस्कृतिक और विकासात्मक परियोजना दोनों के रूप में फिर से परिभाषित किया। अपनी बौद्धिक परिष्कृतता के बावजूद, इस दृष्टिकोण का व्यावहारिक प्रभाव सीमित था, क्योंकि शीत युद्ध के युग के वैचारिक ध्रुवीकरण ने राष्ट्रवाद को अधिक प्रतिक्रियाशील और सुरक्षा-उन्मुख रूपों की ओर धकेल दिया।

अल्पासलान तुर्केश के नेतृत्व में एक निर्णायक परिवर्तन हुआ, जिन्होंने राष्ट्रवादी विचारधारा को एक संगठित राजनीतिक आंदोलन में बदल दिया। एमएचपी का संस्थागतकरण, विशेष रूप से 1969 की अदाना कांग्रेस के बाद, ने "नाइन लाइट्स" विचारधारा के इर्द-गिर्द संरचित राष्ट्रवाद के एक सिद्धांतवादी और सक्रिय रूप के उदय को चिह्नित किया। इस अवधि की विशेषता मजबूत साम्यवाद-विरोधी भावना, पदानुक्रमित संगठन और राज्य के अधिकार पर जोर देना थी। सय्यद अहमद अर्वासी द्वारा व्यवस्थित "तुर्की-इस्लामी आदर्श" के माध्यम से राष्ट्रवादी विमर्श में धर्म के एकीकरण ने वैचारिक परिदृश्य को और भी बदल दिया। इस संश्लेषण ने समाज के धार्मिक रूप से रूढ़िवादी वर्गों को संगठित करने में सक्षम बनाया, लेकिन इसने इस्लाम के सार्वभौमिक दावों और राष्ट्रवाद की विशिष्ट प्रकृति के बीच एक मौलिक तनाव भी पैदा किया।

समकालीन काल में, देवलेट बाहचेली के नेतृत्व में, एमएचपी की राष्ट्रवाद की समझ एक अधिक व्यावहारिक और राज्य-केंद्रित अभिविन्यास की ओर महत्वपूर्ण रूप से बदल गई है। वैचारिक कट्टरपंथ को काफी हद तक राजनीतिक स्थिरता, राष्ट्रीय सुरक्षा और राज्य की निरंतरता के संरक्षण पर जोर ने प्रतिस्थापित कर दिया है। यह बदलाव राजनीतिक प्रणाली के भीतर जन-स्तर पर वैचारिक लामबंदी से संस्थागत एकीकरण की ओर एक व्यापक संक्रमण को दर्शाता है।

इस संदर्भ में, राष्ट्रवाद अब पहचान निर्माण का मुख्य माध्यम नहीं है, बल्कि यह राज्य के अधिकार को बनाए रखने और राजनीतिक व्यवस्था का प्रबंधन करने के लिए एक रूपरेखा है।

यह विश्लेषण दर्शाता है कि एमएचपी (MHP) राष्ट्रवाद के विकास के प्रत्येक चरण का संबंध विशिष्ट ऐतिहासिक परिस्थितियों से है, जिसमें ओटोमन साम्राज्य का पतन, आधुनिकीकरण की चुनौतियां, शीत युद्ध का वैचारिक ध्रुवीकरण, और समकालीन तुर्की की सुरक्षा चिंताएं शामिल हैं।

ये परिवर्तन इस बात को उजागर करते हैं कि राष्ट्रवाद एक स्थिर और आंतरिक रूप से सुसंगत सिद्धांत के बजाय एक प्रतिक्रियाशील और अनुकूलनशील विचारधारा के रूप में कितना कार्य करता रहा है। राष्ट्रवादी विमर्श में इस्लाम का समावेश, हालांकि आंदोलन के सामाजिक आधार को व्यापक बनाने में रणनीतिक रूप से प्रभावी रहा है, लेकिन इसने स्थायी वैचारिक विरोधाभासों को भी जन्म दिया है। इसी तरह, राष्ट्रवादी विचारधारा में राज्य की बढ़ती केंद्रीयता ने वैकल्पिक दृष्टिकोणों को हाशिए पर धकेलने और बहुलवाद की तुलना में व्यवस्था और सुरक्षा को प्राथमिकता देने में योगदान दिया है।

अंततः, अध्ययन इस निष्कर्ष पर पहुंचता है कि एमएचपी के राष्ट्रवाद को संकट, प्रतिस्पर्धा और संस्थागत अनिवार्यताओं से आकारित एक ऐतिहासिक रूप से संदिग्ध और राजनीतिक रूप से साधन-संपन्न ढांचे के रूप में समझा जाना चाहिए। एक सहज और रैखिक पथ का अनुसरण करने के बजाय, यह टूट-फूट और पुनर्गठन की एक श्रृंखला के माध्यम से विकसित हुआ है जो बदलती राजनीतिक वास्तविकताओं को दर्शाता है। अपने समकालीन रूप में, एमएचपी राष्ट्रवाद को एक राज्य-केंद्रित और सुरक्षा-उन्मुख राजनीतिक परियोजना के रूप में सबसे अच्छी तरह से वर्णित किया जा सकता है जिसमें राज्य की निरंतरता का संरक्षण प्राथमिक संगठनात्मक सिद्धांत के रूप में कार्य करता है।

कीवर्ड: तुर्की राजनीतिक जीवन, राष्ट्रवाद, एमएचपी, नाइन लाइट्स, तुर्केश, बाहचेली

Yapılandırılmış Özet

Bu makale, Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) içindeki milliyetçilik anlayışının evrimini, fikri temellerini, ideolojik dönüşümlerini ve Türk siyasal hayatındaki kurumsallaşma sürecini izleyerek incelemektedir. Çalışma, Türk milliyetçiliğini tutarlı ve doğrusal bir gelenek olarak sunan yaygın anlatıyı eleştirmektedir. Bunun yerine bu geleneğin süreksizlikler, pragmatik uyarlanmalar ve değişen tarihsel bağlamlar tarafından şekillendirildiğini savunmaktadır. Makale, Ziya Gökalp, Mümtaz Turhan ve Seyyid Ahmet Arvasi gibi önemli fikir insanları ile Alparslan Türkeş ve Devlet Bahçeli'nin siyasi liderliğine odaklanarak, milliyetçi düşüncenin farklı dönemler boyunca nasıl yeniden biçimlendirildiğini ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda çalışma, MHP milliyetçiliğini siyaset sosyolojisindeki daha geniş tartışmalar içine yerleştirerek onun uyarlanabilir ve bağlama duyarlı doğasını vurgulamaktadır.

Araştırma, önde gelen milliyetçi düşünürlerin birincil metinlerinden ve eleştirel siyaset bilimi ile sosyoloji alanındaki ikincil literatürden yararlanan nitel, yorumsamacı bir metodolojik yaklaşım benimsemektedir. Geç Osmanlı döneminden günümüz Türkiye'sine uzanan milliyetçi söylemin dönüşümünü haritalandırmak amacıyla tarihsel temelli bir metin ortaya koymaktadır. Kültür, medeniyet, modernleşme, din ve devletin bekası gibi temel kavramların farklı ideolojik çerçeveler içinde nasıl inşa edildiğine ve nasıl

seferber edildiğine özel bir dikkat gösterilmektedir. Çalışma, milliyetçiliği yapısal baskılara, ideolojik rekabete ve kurumsal ihtiyaçlara yanıt olarak evrilen esnek bir siyasi araç olarak ele almaktadır.

Bulgular, MHP içindeki milliyetçiliğin gelişiminin, ardışık fikri formülasyon, siyasi seferberlik ve kurumsal pekişme evreleri üzerinden anlaşılabilirliğini göstermektedir. İlk evre, milleti ortak dil, ahlak, din ve estetik temelinde bir topluluk olarak tanımlayarak milliyetçilik için sosyolojik ve kültürel bir çerçeve oluşturan Ziya Gökalp ile ilişkilendirilmektedir. Onun kültür (hars) ile medeniyet arasında yaptığı ayırım, Batılı modernleşme ile milli kimliğin korunmasını uzlaştırmak için kuramsal bir model sunmuştur. Ancak bu çerçeve, özellikle kültürü statik ve dış etkilerden yalıtılmış biçimde kavramsallaştırma eğilimiyle içsel gerilimler de doğurmuştur.

İkinci evre, milliyetçiliği bilimsel ve gelişimci bir bakış açısıyla zenginleştirmeye çalışan Mümtaz Turhan'ın katkılarıyla belirginleşmektedir. Turhan, geleneği modern bilimsel bilgiyle sentezleyebilecek entelektüel elitlerin önemini vurgulayarak milliyetçiliği hem kültürel hem de gelişimci bir proje olarak yeniden tanımlamıştır. Bu yaklaşım fikri bakımdan sofistike olmasına rağmen, Soğuk Savaş döneminin ideolojik kutuplaşması milliyetçiliği daha tepkisel ve güvenlik odaklı biçimlere yönelttiği için sınırlı pratik etkiye sahip olmuştur.

Alparslan Türkeş'in liderliğinde belirleyici bir dönüşüm yaşanmış, milliyetçi düşünce örgütlü bir siyasi harekete dönüştürülmüştür. Özellikle 1969 Adana Kongresi'nin ardından MHP'nin kurumsallaşması, "Dokuz Işık" ideolojisi etrafında yapılan doktriner ve eylemci bir milliyetçilik biçiminin ortaya çıkışına işaret etmektedir. Bu dönem, güçlü bir anti-komünizm, hiyerarşik örgütlenme ve devlet otoritesine verilen vurguyla nitelendirilmektedir. Seyyid Ahmet Arvasi tarafından sistemleştirilen "Türk-İslam Ülküsü" aracılığıyla dinin milliyetçi söyleme entegrasyonu, ideolojik manzarayı daha da dönüştürmüştür. Bu sentez, toplumun dindar muhafazakâr kesimlerinin seferber edilmesini mümkün kılmış, ancak İslam'ın evrenselci iddiaları ile milliyetçiliğin particularist doğası arasında temel bir gerilim de doğurmuştur.

Günümüz döneminde, Devlet Bahçeli'nin liderliğinde, MHP'nin milliyetçilik anlayışı daha pragmatik ve devlet merkezli bir yönelime doğru önemli bir dönüşüm geçirmiştir. İdeolojik radikalizmin yerini büyük ölçüde siyasi istikrar, ulusal güvenlik ve devletin sürekliliğinin korunmasına verilen vurgu almıştır. Bu değişim, kitlesel ideolojik seferberlikten siyasi sisteme kurumsal entegrasyona doğru daha geniş bir geçişi yansıtmaktadır. Bu bağlamda milliyetçilik, devlet otoritesinin sürdürülmesi ve siyasi düzenin yönetilmesi için bir çerçeve işlevi görmektedir.

Makale, MHP milliyetçiliğinin evrimindeki her aşamanın; Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşü, modernleşmenin getirdiği zorluklar, Soğuk Savaş'ın ideolojik kutuplaşması ve günümüz Türkiye'sinin güvenlik kaygıları gibi belirli tarihsel koşullara karşılık geldiğini göstermektedir. Bu dönüşümler, milliyetçiliğin tepkisel ve uyarlanabilir bir ideoloji olarak işlev gördüğünü ortaya koymaktadır. İslam'ın milliyetçi söyleme dâhil edilmesi, hareketin toplumsal tabanını genişletmede stratejik açıdan etkili olmakla birlikte, kalıcı kavramsal çelişkiler de doğurmuştur. Benzer şekilde, devletin milliyetçi düşüncedeki merkeziliğinin giderek artması, alternatif perspektiflerin marjinalleşmesine ve çoğulculuk yerine düzen ile güvenliğin önceliklendirilmesine katkıda bulunmuştur.

Kısacası makale, MHP milliyetçiliğinin; kriz, rekabet ve kurumsal zorunluluklar tarafından şekillendirilen, tarihsel olarak koşullu ve siyasi açıdan araçsal bir çerçeve olarak anlaşılması gerektiği sonucuna varmaktadır. Milliyetçilik, pürüzsüz ve doğrusal bir seyir izlemek yerine, değişen siyasi gerçeklikleri yansıtan bir dizi kopuş ve yeniden yapılanma süreci içinde evrilmiştir. Günümüzdeki biçimiyle MHP milliyetçiliği, devletin sürekliliğinin korunmasının temel örgütleyici ilke olarak işlev gördüğü, devlet merkezli ve güvenlik odaklı bir siyasi proje olarak en iyi şekilde tanımlanabilir.

Anahtar Kelimeler: Türk Siyasal Hayatı, Milliyetçilik, MHP, Dokuz Işık, Türkeş, Bahçeli

www.turkishstudies.net/economy**Turkish Studies - Economics, Finance, Politics**

eISSN: 2667-5625

ANKARA SCIENCE
UNIVERSITY

The Construction and Transformation of MHP Nationalism in Turkish Political Life

Introduction

Examining the theoretical foundations and historical evolution of Turkish nationalism requires challenging the narrative often promoted by official or semi-official historiography that portrays it as a seamless, internally consistent, and linear process. Mapping out the intellectual landscape of the endeavor to forge a modern nation-state from the birth pangs of the collapsing empire necessitates subjecting these ideas to critical scrutiny of how they were instrumentalized amid period-specific crises, geopolitical imperatives, and tensions between state and society. The historical narrative of Turkish nationalism has generally been presented as a relay race that began with Ziya Gökalp, took on an academic dimension with Mümtaz Turhan, transformed into a political doctrine under Alparslan Türkeş, and finally became entrenched in the institutional core of the state under Devlet Bahçeli. However, the critical political science and sociology literature clearly demonstrates that this process is, in fact, marred by deep fractures, theoretical contradictions, and intense pragmatism (Bora, 2017, p. 268).

Ziya Gökalp, regarded as the most prominent and foundational figure in this framework, laid the ontological groundwork for modern Türkiye by transforming Turkish nationalism from a romantic longing for history into a sociological system; yet the system he constructed contained dichotomies that were difficult to overcome within its own framework. Gökalp's definition of the nation formulated not as an ethnic or geographical unity but as a cultural (hars) union of individuals "united by language, religion, morality, and aesthetics" seems, on the surface, to offer an inclusive sociological approach. However, as François Georgeon rightly points out in, is a problematic approach that conceives of culture as frozen, static, and enclosed in a bubble impervious to external influences. This artificial distinction drawn between "civilization" and "culture" has constituted one of the fundamental dilemmas of Turkish modernization. Gökalp's view of the religious element as an indispensable part of national culture, while appearing compatible with the state's secular structure, is, in fact, the first step toward the instrumentalization of religion by confining it within the state's ontological boundaries. As Davison emphasizes in, this situation would lead to the evolution of nationalism toward the right-wing conservative camp and, later, to the emergence of the "Turkish-Islamic synthesis."

Following the rigidly positivist atmosphere of the 1930s, Mümtaz Turhan's work *Cultural Changes* -which brought the human and cultural dimensions of nationalism back to the forefront sought to lend scientific depth to nationalism, yet its practical impact remained quite limited. Turhan's idealistic thesis that a true nationalist must be an elite intellectual who keeps abreast of scientific developments worldwide at the highest level was shattered upon colliding with the destructive and polarizing reality of the Cold War atmosphere of the 1960s. Indeed, the cadre movement allegedly shaped by Turhan's intellectual prototype transformed from an intellectual civilization project into a harsh, militaristic, and reactionary political movement following the tense

relationship with the state stemming from the 1944 Racism-Turancism trial and the emergence of Alparslan Türkeş onto the political scene. This transformation under Türkeş's leadership drew eclectically upon Gökalp's sociology and Turhan's scientific approach, while placing a strong emphasis on anti-communism and an authoritarian state, in keeping with the spirit of the times. This situation indicates that nationalism has broken away from its intellectual roots and shifted entirely toward a security- and mobilization-focused trajectory.

From the perspective of critical literature, the most fragile and crucial aspect of this journey is nationalism's shedding of its secular shell to adopt a sacred identity, and the transformation institutionalized by the 1969 Adana Congress. The adoption of the Three Crescents in place of the Grey Wolf symbol at the Congress was not merely a symbolic change. It was a rational, pragmatic political-engineering move designed to mobilize Anatolia's devout conservative masses against the rising leftist movements during the Cold War era. Although this evolution is presented as a shift from nationalism's "nationalist" character to its "idealist" character, at its core, it consists of the incorporation of Islam into nationalism as a political shield and a tool for mobilization. The deep ontological contradiction between Islam's ummah-based structure and nationalism's exclusionary and particularistic nature was glossed over in line with the urgent anti-communist needs of the Cold War. This eclectic structure, formulated with the slogan "As Turkish as Mount God, as Muslim as Mount Hira" inspired by Seyyid Ahmet Arvasi has burdened the Turkish nation with the mission of safeguarding Islam. This process provides a fundamental critical framework for understanding the ideological genetics of today's MHP and its organic/asymmetrical relationship with the state.

This article will examine the MHP's understanding of nationalism, drawing on the origins of Turkish nationalism. To this end, the intellectual foundations of Turkish nationalism will first be examined through the lens of the ideas of Ziya Gökalp and Mümtaz Turhan. Next, the Turkish-Islamic synthesis developed by Seyyid Ahmet Arvasi and its effects on the MHP will be examined. Finally, the nationalist ideologies of Alparslan Türkeş and Devlet Bahçeli will be evaluated comparatively.

The Origins of Turkish Nationalism

Understanding the theoretical foundations of Turkish nationalism requires mapping out the intellectual landscape of the attempt to forge a modern nation-state from the upheavals of the empire's collapse. Ziya Gökalp, the most prominent and foundational figure in this landscape, is the thinker who transformed Turkish nationalism from a romantic longing for the past into a sociological system. Gökalp's work, *The Principles of Turkism*, effectively lays the ontological foundation for modern Türkiye. In his system, the nation is not so much a racial, tribal, or geographical unity as it is a cultural unity formed by individuals who share "a common language, religion, morality, and aesthetics" (Gökalp, 1976, p. 18). Drawing inspiration from Émile Durkheim, Gökalp advocates for a solidaristic/corporatist social structure, viewing nationalism as a "glue" that prevents social disintegration. However, his most original contribution lies in the balance he strikes between culture and civilization. According to Gökalp, the Turkish nation must adopt the West's technology and scientific methods while preserving its own national spirit, traditions, and values (culture) (Çapcıoğlu, 2024, p. 91). This distinction constitutes the initial nucleus of the understanding that would later crystallize as "national and spiritual values" in the ideological discourse of the Nationalist Movement Party (MHP). Although Gökalp's definition of nationalism was compatible with the state's secular structure (Parla, 2020, p. 77), his view of religion as an indispensable part of national culture also provided important clues as to how nationalism would evolve within the right-wing conservative camp (Davison, 2012, p. 147).

With the proclamation of the Republic, Gökalp's ideas were incorporated into the official ideology; however, in the rigidly positivist and secular atmosphere of the 1930s, the emphasis on religion was pushed into the background. It is at this point that the influence of Mümtaz Turhan, who

brought the human and cultural dimensions of nationalism back to the forefront, comes into play. Turhan approached nationalism not only as a matter of belonging but also as a question of mindset and development. In his essay *Cultural Changes*, while analyzing Turkish society's struggles in the face of Westernization, he emphasizes the need to defend nationalism with scientific rigor. According to Turhan, a true nationalist must be an elite intellectual who remains faithful to the spiritual roots of his own society while keeping abreast of scientific developments worldwide at the highest level (Turhan, 1969, pp. 298, 361–362). Turhan's approach played a major role in shaping nationalism into an ideal among university students in the 1940s and 1950s. By conceptualizing nationalism as a civilizational project, Turhan also established the intellectual prototype for the MHP's future cadre movement (Kıvrak, 2018).

During this process, the distinction between the political and cultural strands within Turkish nationalism also began to clarify. While cultural nationalism sought to construct a Turkish identity through language, history, and art, the process symbolized by the 1944 Racism-Turanism Trial brought to light nationalism's tense relationship with the state and its activist dimension (Öztekin, 2018, p. 230). Although the romantic nationalism espoused by Nihal Atsız largely rooted in ethnic origins and historical heroism had a profound emotional impact on the youth, it was not until Alparslan Türkeş entered the scene that this movement became a political project. Türkeş transformed nationalism from merely a subject of intellectual debate into a political movement. Under Türkeş's leadership, nationalism drew on Gökalp's sociology for its populism and on Turhan's analyses for its scientism; however, it also incorporated an emphasis on anti-communism and an authoritarian state, reflecting the atmosphere of the Cold War in the 1960s.

Türkeş's *Nine Lights* concept is a pragmatic synthesis of this historical legacy. Gökalp's "populism" is reformulated in Türkeş as "collectivism" (Türkeş, 1967, pp. 11–15) and "ruralism" (Türkeş, 1967, pp. 18–22), while Turhan's "scientism" became one of the doctrine's fundamental pillars (Türkeş, 1967, p. 16). However, the greatest change in this transition was nationalism shedding its secular shell and assuming a sacred identity. The structure of early nationalism, which focused primarily on the Turkish language and history, expanded from the late 1960s onward through the synthesis of the "Turkish-Islamic Ideal."

The 1969 Adana Congress marked a turning point at which this historical legacy was institutionalized, and the MHP's unique position in Turkish political life was cemented. The "Three Crescents" symbol adopted at this congress signified that nationalism now embodied not only an interest in the Turkic world but also a deep connection to the Ottoman heritage and Islamic identity. This evolution marks the transition of Turkish nationalism from a "nationalist" character to an "idealist" character. Idealism defines nationalism as a way of life, a moral system, and a metaphysical cause (Türkeş, 1967, pp. 8–10). This definition represents a 20th-century reinterpretation of Gökalp's concept of "mefkûre". In this process, the MHP has transformed nationalism into a means of defending the identity of a specific segment of society.

The roots of Turkish nationalism were nourished by the cultural foundation systematized by Gökalp, matured through Mümtaz Turhan's critiques of modernization, and transformed into an institutional force through Alparslan Türkeş's political orientation. Behind the MHP's current political stance lies the tension between deep anxiety over the loss of the empire and the desire to adapt to the conditions of the modern world.¹

¹ For further discussion on the MHP, nationalism, and Ziya Gökalp, see also: Adıgüzel, 2011), (Akgün, 2012), (Akıncı & Yavuzylmaz, 2018), (Akyüz, 2015), (Arslan, 2012), (Aydın, 2015), (Başkan, 2016), (Belli, 2015), (Bırsel & Özkaya Duman, 2013), (Ceribaş, 2012), (Çağlayan, 2015), (Çakır, 2016), (Çalışkan, 2018), (Çalışkan, 2017), (Çav, 2021), (Çaylak & Şahbaz, 2018), (Çoban, 2021), (Çog, 2015), (Davulcu, 2015), (Demir, 2011), (Dervişoğlu, 2015), (Dinç, 2016), (Doğan, 2013), (Erdil, 2025), (Gedikli Berber, 2012), (Gündoğdu, 2016), (Gürsoy Ataman, 2015), (Güven Kılıçarslan, 2019), (Haliloğlu, 2020), (Harmancı, 2010), (Hasanoğlu, 2015), (İçli, 2015), (Kara, 2017), (Karaca, 2023), (Karakoç, 2020), (Kaya & Eroğlu, 2021), (Kaymak & Öztürk Aykaç, 2015), (Kılıç, 2015), (Kızar & Yavuz, 2019), (Kobya, 2019),

The Alparslan Türkeş Era: The Nine Lights Ideology and Institutionalization

The 1969 Adana Congress represented a historic turning point in Turkish political life, marking the break of nationalist thought from its traditional lines and its evolution into a modern party organization and doctrinal structure. This process was not limited to renaming the Republican Peasants' National Party as the Nationalist Movement Party; it was a phase in which the ideological content was reconstructed. The debates that took place throughout the congress process demonstrated that the movement was shifting from secular Turkish nationalism toward a more conservative form of nationalism infused with religious references. The replacement of the Grey Wolf symbol with the Three Crescents reflected a strategy to reach the devout masses of Anatolia. This transformation, shaped under the leadership of Alparslan Türkeş, consolidated the movement's institutional identity around authoritarian discipline and a hierarchical order. The *Nine Lights* ideology served as the theoretical framework for this new political identity and as a tool to rationalize the party's connection with the masses.

An analysis of the *Nine Lights* principles reveals that each served as a response to the social tensions in Türkiye during the Cold War era. The principle of "Nationalism," occupying a central place in the doctrine, defined Turkish identity not merely as a biological affiliation but as a sphere of historical and cultural responsibility. However, this definition presented a structure inextricably intertwined with the survival of the state. "Ideological Commitment," on the other hand, serves as a source of motivation that mobilizes the masses, transforming them from ordinary voters into devotees of a cause. While the principle of "Morality" claims to protect society's spiritual values, it has, in fact, served to discipline social order and transform traditional norms into a mechanism of political control. Although the headings "Science and Technology" reflect an ideal of modernization in the Western sense, this progressivism was limited to technical development filtered through the lens of national culture (Türkeş, 1967, pp. 5–18).

The principles of "Collectivism and Ruralism" represent an effort to create a corporatist alternative similar to Ziya Gökalp's—in response to the era's rising leftist discourses. Rejecting the Marxist theory of class struggle, this approach conceptualized all elements of society as organic parts in the Durkheimian sense united under the harmony of the state. By proposing a professional and solidarity-based structure in place of class divisions, these principles reflected the nationalist movement's desire to establish a populist base. While the principles of "Liberalism and Individualism" recognized individual freedoms, they defined the limits of these freedoms through state authority and the preservation of national unity. Accordingly, the individual gains value to the extent that he or she serves the state's existence. The principle of "Progressivism," meanwhile, sought to strike a balance between preserving the status quo and the need for innovation. These nine principles served as the "cement" holding the party's institutional structure together, aiming to instill a common language and worldview among members at every level of the organization (Türkeş, 1967, pp. 18–24).

The process of institutionalization, supported by internal training programs and affiliated organizations after 1969, evolved into the construction of ideological hegemony. During this period, the Nationalist Movement Party transcended the role of a mere political entity. Through structures such as the Ülkü Ocakları, it took on the character of a social organization that disciplined the youth and rallied them around a specific doctrine. The most powerful driving force underlying this

(Köprülü, 2018), (Koroğlu, 2018), (Osmanoğlu, 2013), (Özbay, 2020), (Özdemir, 2009), (Özkan, 2019), (Özmen & Öztürk, 2019), (Öztürk, 2015), (Sınar Uğurlu, 2010), (Soğukömeroğulları, 2013a), (Soğukömeroğulları, 2013b), (Sütçü, 2012), (Şahin, 2017), (Şimşek, 2015), (Şimşek, 2024), (Şimşek, 2022), (Temur, 2011), (Torun Çelik, 2016), (Torun, 2018), (Tunç, 2010), (Türk, 2018), (Uğurlu, 2011), (Ulucan, 2019), (Ulutaş & Ulu, 2015), (Üngüder, 2017), (Yegen, 2018), (Yeşilyurt, 2022), (Yıldırım, 2012), (Yıldırım-Şahin, 2019), (Yılmaz, 2013), (Yiğit, 2010), (Yussupova & Zabun, 2020), (Zavotçu, 2012), (Arslan, 2025).

institutionalization was, without a doubt, anti-communism. Throughout the late 1960s and 1970s, the leftist movements active in Türkiye were framed by nationalist ideology as the greatest threat to the very existence of the state (Turhan, 2016b, p. 35). Anti-communism formed both the defensive and offensive lines of the *Nine Lights* ideology. The nationalist perspective defined communism as a foreign-origin virus that was incompatible with the national fabric and must be eradicated. This opposition not only ensured the movement's ideological purity but also provided the basis for the legitimacy of paramilitary structures.

The emphasis on state-centered nationalism is the most distinctive aspect of this ideological framework. During this period, Turkish nationalism took on the role of a guardian, assuming the state's protective function, rather than functioning as a civil society movement. The state was positioned as a sacred and infallible entity. National identity was equated with the authority of the state. This bond between the nationalist movement and the state made the party's institutionalization feel like an extension of the state apparatus. This statism, legitimized through anti-communism, transformed nationalist youth into a kind of civilian police force tasked with controlling the streets and suppressing dissenting voices.

The success of the *Nine Lights* ideology lies in its ability to reduce complex sociological processes to simple, easy-to-memorize formulas. Development promises presented in language the public could understand, combined with an emphasis on spiritual values, resonated with nationalist circles. However, this doctrinal structure contained elements that conflicted with democratic culture, as it replaced critical thinking with loyalty and hierarchical discipline. Beginning with the 1969 Adana Congress, this character that the party acquired removed nationalism from the realm of debate and transformed it into a belief system. The institutionalization of the ideology made the party a focal point in society, independent of election results. Educational activities within the organization required every member to accept the *Nine Lights* principles. While this ensured that the movement achieved a homogeneous structure, it made it difficult for differing ideas to coexist within the party (Turhan, 2016a, p. 16).

Another aspect of institutionalization is the charismatic leadership model that Türkeş embodied as "Başbuğ." The *Nine Lights* represent a systematized version of the leader's words. The principles of the doctrine, rather than the party charter, determined the organization's code of conduct. With the 1969 transformation, the nationalist movement solidified its position as the organized and disciplined force of the right in Turkish politics. Covert ties established with the state's security bureaucracy led nationalist cadres to view themselves as "the true owners of the state." During this period, the anti-communist reflex served as the primary motivation for the MHP's actions (Yaşlı, 2019, pp. 165–193).

Seyyid Ahmet Arvasi and the Turkish-Islamic Ideology

The process that began with the 1969 Adana Congress symbolized the nationalist movement's shift from a secular form of Turkism to a more conservative sphere interwoven with religious references. Seyyid Ahmet Arvasi emerges as the most influential theoretical architect of this transformation. The concept of the Turkish-Islamic Ideal, systematized by Arvasi, transcended nationalism as a mere biological affiliation and redefined it as a spiritual sense of duty (Arvasi, 2008a, pp. 90–91). This new ideological framework identified the historical mission of the Turkish nation with the spread and preservation of Islam. Although Turkish nationalism sought to preserve its modernizing character at this stage, it placed traditional religious values at the center of its political discourse. In Arvasi's worldview, being Turkish entailed the responsibility of serving as the standard-bearer of Islam (Arvasi, 2009, p. 285).

The phrase "As Turkish as Mount God, as Muslim as Mount Hira," which became the movement's fundamental motto, represents the symbolic pinnacle of this synthesis. This slogan claims to fuse two distinct historical and geographical origins into a single identity. While Mount

Ararat represents the cultural heritage encompassing pre-Islamic Central Asian Turkish history, Mount Hira symbolizes Islam, which began with the revelation received by the Prophet Muhammad. The bringing together of these two symbols serves as a bridge between the secular strand of nationalism and the faith-based worldview of devout masses. However, this synthesis harbors serious theoretical tensions. Islam's goal of uniting all believers under a single ummah does not fully align with nationalism's particularistic and nation-centered structure. From a critical perspective, it can be argued that this situation is fueled by political pragmatism. During the Cold War years, the incorporation of religious symbols into nationalist discourse could be interpreted as a strategic move to mobilize the religious segments of society against the rise of leftist ideologies.

The formula "Islam is our soul, Turkishness is our body" emphasized in Arvasi's works, establishes nationalism within a hierarchical order (Torun, 2023, pp. 85–86). Although the spirit occupies a superior position to the body in this metaphor, it implies that a spirit without a body has no earthly counterpart. Consequently, the Turkish nation is positioned as the physical power and protector of Islam on earth. This perspective combines nationalism with a claim to leadership within the Islamic world. Through this, Turkish nationalism distinguished itself from other regional movements, such as Arab nationalism, and viewed itself as the sole representative of the cause of "İlay-ı Kelimetullah" that is, the exaltation of Allah's name. State-centered nationalism thus gained religious legitimacy at this point. The survival of the state thus became both a national necessity and a religious duty:

The process of institutionalization within the framework of the Turkish-Islamic Ideology spread across a wide range of areas, from educational camps to journal circles. Arvasi's pedagogical approach was decisive in the education of the youth branches. The "faithful and moral youth" ideal of the Ideological Movement is a product of this synthesis. However, this synthesis also possesses an exclusionary character. This ideological structure has encased the state's authority in a sacred armor. Emerging as a modern form of the "Religion and State" (Din-ü Devlet) concept from the Ottoman period, this approach has reinforced every state action with religious sanction. In Arvasi's thought, the weakening of the state meant the weakening of religion as well. For this reason, the nationalist movement tends to make every kind of sacrifice with the zeal of religious devotion to protect the state's survival (Ersoy, 2024, p. 20).

Although the racial factor is not entirely excluded from Arvasi's understanding of nationalism, it remains overshadowed by cultural and spiritual elements. According to him, the true value defining the Turkish nation is its character, which is deeply rooted in Islam. This has provided a flexibility that has enabled nationalism to spread to broader segments of society. Arvasi himself, a thinker of Kurdish origin, is the most significant example of this synthesis's claim to inclusivity. However, this inclusivity has not always found its counterpart in practical politics. The dominance of the "Turkish" emphasis in nationalist discourse has made it difficult for other ethnic identities to express themselves within this framework. Islam's unifying power has not been sufficient to transcend the national boundaries of nationalism.

The ideological counterpart of the slogan "As Turkish as Mount God, as Muslim as Mount Hira" is, in fact, an attempt to resolve an identity crisis. In a society grappling with the pains of Westernization and searching for its roots, this slogan has offered a refuge in both the past and faith. The heroic tales of the past have been combined with Islam's promise of justice and order. However, this synthesis does not always occur seamlessly. Tensions between the secular legacy of Turkish nationalism and the Sharia-based demands of Islam have occasionally led to ideological divisions within the movement. While some factions have expressed discomfort at the relegation of Turkish nationalism to the background, others have argued that Islamic sensitivities are not sufficiently taken into account.

Thanks to this synthesis, the MHP's understanding of nationalism has taken root in Türkiye's conservative Central Anatolian region. Through Arvasi's systematic exposition, nationalism took on a form that the people living in villages and small towns could understand and embrace. Being a nationalist now meant being an individual who prays five times a day, loves one's homeland, and stands against communism. This construction of identity ensured that the movement gained a lasting social base. Institutionalization was completed by disciplining this base through associations, foundations, and dormitories. The reflex to stand by the state was further solidified during this process.

The Devlet Bahçeli Era and the Survival of the State

Devlet Bahçeli's assumption of the chairmanship of the Nationalist Movement Party in 1997 marked the beginning of an era that profoundly shaped the direction of nationalist thought in Turkish political life. The leadership vacuum that emerged following the death of Alparslan Türkeş posed a significant test for the movement's ideological continuity and organizational integrity; the leadership style Bahçeli demonstrated during this testing period determined the political course the MHP would follow in the new era. The nationalist discourse, which had been shaped during the Türkeş era by strong leadership charisma and ideological mobilization, shifted under Bahçeli toward a more cautious, institutionally grounded approach. This change reflects a broader reassessment of nationalism's position within the political system, going beyond a mere stylistic difference.

The intense security challenges, economic vulnerabilities, and political fragmentation that Türkiye faced in the late 1990s limited the MHP's capacity to generate broad social support through radical rhetoric, thereby steering the party toward a rational, system-compatible course. In this context, Bahçeli's leadership represents an effort to transform nationalism from a tool of social mobilization into a political perspective grounded in the continuity of the state.

One of the most distinctive features of the understanding of nationalism during Bahçeli's tenure is the placement of the concept of the state at the ideological center. In this approach, nationalism moves away from a discourse that emphasizes ethnic or cultural identity and is instead defined through objectives such as safeguarding the state's existence, ensuring political stability, and maintaining public order. Within this framework, while the MHP was sometimes perceived in the past as a movement that maintained a tense relationship with the system, under Bahçeli's leadership, it has become an actor in harmony with the state's institutional structures and even prioritizes their continuity. This transformation also signals a significant shift in the theoretical dimension of nationalism, as the ideological discourse has begun to take shape around concrete political and security issues rather than abstract notions of identity. In this process, the rhetoric of "the survival of the state" has become the fundamental reference point guiding the party's political choices and has emerged as a key concept for understanding the MHP's political position. Thus, nationalism has transformed into a political movement aimed at ensuring the continuity of the state (Güngör, 2021, p. 118).

The 1999 general elections and the coalition government formed afterward constituted one of the most significant processes testing the capacity of Bahçeli's leadership to align ideological discourse with political practice. The success achieved in the elections demonstrated that the MHP was able to appeal to a broad voter base. The decisions made during this period are noteworthy for how nationalist ideology was reconciled with practical politics. The policies implemented amid an economic crisis, the relationships established with international institutions, and the negotiation process with the European Union revealed that the MHP had adopted a more flexible approach rather than adhering to rigid ideological boundaries.

In particular, issues such as the abolition of the death penalty clearly reflect the party's efforts to strike a balance between its traditional rhetoric and its governmental responsibilities. A key point is that, regarding the legislative amendment abolishing the death penalty, the MHP limited itself to

voting against it and stating its opposition to the measure. The fact that it did not take any concrete action on the legislative amendment and limited itself to a press statement on the process points to this flexibility (Bahçeli, 2002). This process demonstrates that pragmatism plays a significant role in Bahçeli's leadership philosophy and reveals that the MHP's understanding of nationalism has evolved from a rigid ideological framework to a structure capable of adapting to changing conditions (Önkibar, 2017, pp. 32–35).

The failure in the 2002 elections and the party's exclusion from Parliament posed a significant challenge for the MHP at both the ideological and organizational levels. The strategy Bahçeli pursued during this period focused on preventing the party's disintegration and preserving its organizational structure. Despite the limitations on its political influence, the MHP succeeded in maintaining its internal cohesion during this process and laid the groundwork for regaining strength in the long term.

The structural transformations in Turkish politics that began in the 2010s have forced the MHP to redefine its political position. The political alliance formed during this period with AK Party Chairman Recep Tayyip Erdoğan stands out as one of the most notable moves of the Bahçeli leadership. This collaboration, which took shape within the framework of the People's Alliance, has placed the MHP's understanding of nationalism within a new political context and increased the party's influence within the system. The role the MHP assumed during the transition to the Presidential Government System clearly articulated the party's preferences regarding the state's administrative structure, demonstrating that nationalism offers a perspective on the state's institutional framework. During this process, Bahçeli emphasized the need to ensure political stability and strengthen the executive branch; this approach has become a fundamental element of the MHP's political strategy. Thus, nationalism has moved beyond being merely an identity- and security-centered discourse to encompass a broader framework that includes proposals regarding the state's form of governance (*Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Sayın Devlet Bahçeli'nin, 16 Nisan Anayasa Referandumuna Kapsamında Parti Teşkilatlarına Gönderdikleri Genelge*, 2017).

During Bahçeli's tenure, the relationship between nationalist rhetoric and security policies has become one of the most distinctive elements of the party's political identity. The fight against the PKK, the processes carried out against the FETÖ organization, and support for cross-border military operations highlight the MHP's approach. In this context, while Bahçeli opposed the employment of women wearing headscarves in public institutions following the February 28 "post-modern" coup, he shifted to a position advocating for the freedom to wear the headscarf after 2011.

The Bahçeli era can be assessed as a period in which MHP nationalism was redefined, ideological discourse was made more consistent with political practice, and the party's position within the system was strengthened. During this process, nationalism was reshaped within a framework centered on the state's existence and continuity, which formed the basis of the MHP's political strategy. Bahçeli's leadership transformed the party into an actor capable of adapting to changing political conditions and has had a long-term impact on the MHP's influence in Turkish politics. This transformation serves as an important example, demonstrating that nationalism is not a fixed ideological mold but rather a political movement that can be reshaped in accordance with historical and political conditions.

Conclusion

The long-standing journey of Turkish nationalism which took root as a survival strategy during the final years of the Ottoman Empire and has undergone transformations throughout the history of the Republic has evolved into a structure that generates profound paradoxes from both ideological and sociological perspectives. Gökalp's sociocultural foundation, Turhan's modernizing critique, and Türkeş's organizational-doctrinal politics all traced throughout this article are the building blocks that have shaped the MHP's current political position. However, when we evaluate

this historical legacy through a critical lens, the picture that emerges is not so much a dynamic project of civilization and development as a static, excessively security-oriented control apparatus aimed at bringing society into line on behalf of the state.

The *Nine Lights* principles, systematized by Alparslan Türkeş, were presented as an effort to create a corporatist alternative to the rising Marxist theory of class struggle at the time. By rejecting class distinctions and conceptualizing society as organic parts united under the state's harmony, this approach ostensibly promises solidarity. The "Liberalism and Individualism" principles, which limit individual freedoms solely to "the protection of state authority and national unity" and attribute value to the individual only insofar as he or she serves the state, constitute a manifesto of corporatist statism. The cult of charismatic, absolute leadership, institutionalized under the title of "Başbuğ," has transformed the movement into a monolithic structure.

On the other hand, the synthesis of the Turkish-Islamic Ideal, of which Seyyid Ahmet Arvasi was the architect, is a functional identity construct produced by political reasoning. The hierarchical formulation of Islam as the "spirit" and Turkishness as the "body" has brought with it a theological stance that centers the Turkish state's survival concerns over the universal message of the Islamic faith. Despite this claim to inclusivity, the synthesis has led to Islam being treated as a secondary category due to the dominance of the Turkish emphasis.

By the time of Devlet Bahçeli's leadership, however, the ideological evolution of nationalism had, paradoxically, succumbed to state-centrism and security-oriented policies in addition to its own cultural and social claims. Following the crises of the late 1990s, Bahçeli's leadership steered the party toward a rational and system-compliant course, framing nationalism primarily in terms of "the survival of the state."

www.turkishstudies.net/economy

Turkish Studies - Economics, Finance, Politics

eISSN: 2667-5625

ANKARA SCIENCE
UNIVERSITY

Türk Siyasal Hayatında MHP Milliyetçiliğinin İnşası ve Dönüşümü

Giriş

Türk milliyetçiliğinin kuramsal temellerini ve tarihsel evrimini incelemek, çoğu zaman resmi veya yarı-resmi tarih yazımının iddia ettiği gibi pürüzsüz, kendi içinde tutarlı ve doğrusal bir söyletisiyle yüzleştirmeyi gerektirir. İmparatorluğun yıkılış sancılarında modern bir ulus-devlet çıkarma girişiminin entelektüel haritasını çıkarmak, bu fikirlerin dönemsel krizler, jeopolitik zorunluluklar ve devlet-toplum gerilimleri karşısında nasıl araçsallaştırıldığını eleştirel bir süzgeçten geçirmeyi zorunlu kılar. Türk milliyetçiliğinin tarihsel anlatısı, genellikle Ziya Gökalp'ten başlayıp Mümtaz Turhan ile akademik bir veçhe kazanan, ardından Alparslan Türkeş ile siyasal bir doktrine dönüşüp Devlet Bahçeli ile devletin kurumsal merkezine yerleşen bir bayrak yarışı olarak sunulmuştur. Oysa eleştirel siyaset bilimi ve sosyoloji literatürü, bu sürecin aslında derin kırılmalarla, teorik çelişkilerle ve yoğun bir pragmatizmle malul olduğunu açıkça ortaya koymaktadır (Bora, 2017, s. 268).

Bu haritanın en belirgin ve kurucu figürü olarak kabul edilen Ziya Gökalp, Türk milliyetçiliğini romantik bir tarih özleminden çıkarıp sosyolojik bir sistematığe kavuşturan isim olarak modern Türkiye'nin ontolojik zeminini hazırlamış olsa da onun kurguladığı sistem kendi içinde aşılması güç dikotomiler barındırmaktaydı. Gökalp'in millet tanımını ırki veya coğrafi bir birliktelikten ziyade "lisanca, dince, ahlakça ve bediiyatça müşterek olan" bireylerin oluşturduğu bir hars (kültür) birliği olarak formüle etmesi, görünürde kapsayıcı bir sosyolojik yaklaşım sunar. Ancak Gökalp'in hars ve medeniyet arasında kurduğu o meşhur denge, Türk milletinin Batı'nın teknolojisini alıp kendi milli ruhunu (hars) muhafaza etmesi gerektiği tezi, François Georgeon'un (Georgeon, 1986, s. 87) da haklı olarak işaret ettiği üzere, kültürü donuk, statik ve dış etkilere kapalı bir fanus içinde tahayyül eden sorunlu bir yaklaşımdır. Medeniyet ile hars arasına çekilen bu yapay set, Türk modernleşmesinin temel açmazlarından birini oluşturmuştur. Gökalp'in din unsurunu milli kültürün vazgeçilmez bir parçası olarak görmesi, devletin laik yapısıyla uyumlu görünse de aslında dinin devletin ontolojik sınırları içerisine hapsedilerek araçsallaştırılmasının ilk adımıdır. Bu durum, Davison'ın (2012, ss. 193, 305) da vurguladığı gibi, milliyetçiliğin sağ-muhafazakar kanatta evrilmesine ve ileride "Türk-İslam sentezi"ne dönüşmesine yol açacaktır.

1930'ların katı pozitivist atmosferinden sonra milliyetçiliğin insani ve kültürel boyutunu yeniden ön plana çıkaran Mümtaz Turhan'ın *Kültür Değişimleri* adlı eseriyle milliyetçiliğe bilimsel bir derinlik kazandırma çabası, pratikteki karşılığı oldukça sınırlı kalmıştır. Turhan'ın, gerçek bir milliyetçinin dünyadaki bilimsel gelişmeleri en üst düzeyde takip eden seçkin bir aydın olması gerektiği yönündeki idealist tezi, 1960'ların Soğuk Savaş atmosferinin yıkıcı ve kutuplaştırıcı gerçekliğine çarparak parçalanmıştır. Nitekim Turhan'ın entelektüel prototipini oluşturduğu iddia edilen kadro hareketi, 1944 Irkçılık-Turancılık davasıyla devletle yaşanan gerilimli ilişkinin ardından, Alparslan Türkeş'in sahneye çıkışıyla birlikte entelektüel bir medeniyet projesi olmaktan çıkıp, sert, militer ve reaksiyoner bir siyasal hareket formuna bürünmüştür. Türkeş'in liderliğindeki

bu dönüşüm, Gökalp'in sosyolojisini ve Turhan'ın ilimciliğini eklektik bir biçimde alırken, bunlara dönemin ruhuna uygun olarak yoğun bir antikomünizm ve otoriter devlet vurgusunu eklemiştir. Bu durum, milliyetçiliğin entelektüel köklerinden koparak tamamen güvenlikçi ve seferberlik (mobilizasyon) odaklı bir hatta kaydığının göstergesidir.

Eleştirel literatür açısından bu serüvenin en kırılma ve üzerinde en çok durulması gereken noktası, milliyetçiliğin seküler kabuğundan sıyrılarak mukaddesatçı bir kimliğe bürünmesi ve 1969 Adana Kongresi ile kurumsallaşan dönüşümdür. Kongrede Bozkurt simgesi yerine Üç Hilal'in benimsenmesi, sadece bir sembolik tercih değişikliği değildir. Soğuk Savaş konjonktüründe yükselen sol hareketlere karşı Anadolu'nun dindar muhafazakar kitlelerini mobilize etmek amacıyla yapılmış rasyonel ve pragmatik bir siyasal mühendislik hamlesidir. Bu evrim, milliyetçiliğin "ulusçu" (nationalist) karakterinden "ölkücü" (idealist) karakterine geçişi olarak sunulmasına rağmen özünde İslam'ın siyasal bir zırh ve seferberlik aracı olarak milliyetçiliğe eklenmesinden ibarettir. İslam'ın ümmetçi yapısı ile milliyetçiliğin dışlayıcı ve tikel yapısı arasındaki derin ontolojik çelişki, Soğuk Savaş'ın acil antikomünist ihtiyaçları doğrultusunda örtbas edilmiştir. Seyyid Ahmet Arvasi'den mülhem "Tanrı Dağı kadar Türk, Hira Dağı kadar Müslüman" sloganıyla formüle ettiği bu eklektik yapı, Türk milletine İslam'ın koruyuculuğu misyonunu yüklemiştir. Bu süreç, günümüz MHP'sinin ideolojik genetiğini ve devletle kurduğu organik/asimetrik ilişkiyi anlamak için temel bir eleştiri zemini sunmaktadır.

Bu makalede Türk milliyetçiliğinin kökenlerinden hareketle MHP'nin milliyetçilik anlayışı ele alınacaktır. Bu doğrultuda önce Türk milliyetçiliğinin entelektüel temelleri Ziya Gökalp ve Mümtaz Turhan'ın düşünceleri ekseninde incelenecektir. Ardından Seyyid Ahmet Arvasi'nin geliştirdiği Türk-İslam sentezi ve bu sentezin MHP üzerindeki etkileri irdelenecektir. Son olarak Alpaslan Türkeş ile Devlet Bahçeli'nin milliyetçilik anlayışları karşılaştırmalı bir perspektiften değerlendirilecektir.

Türk Milliyetçiliğinin Kökenleri

Türk milliyetçiliğinin kuramsal temellerini anlamak, imparatorluğun yıkılış sancılarında modern bir ulus-devlet çıkarma girişimini entelektüel haritasını çıkarmayı gerektirir. Bu haritanın en belirgin ve kurucu figürü olan Ziya Gökalp, Türk milliyetçiliğini romantik bir tarih özleminden çıkarıp sosyolojik bir sistematığa kavuşturan isimdir. Gökalp'in *Türkçülüğün Esasları* isimli eseri, aslında modern Türkiye'nin ontolojik zeminini hazırlar. Onun sisteminde millet, ırkı, kavmi veya coğrafi bir birlikten ziyade, "lisanca, dince, ahlakça ve bediiyatça müşterek olan" bireylerin oluşturduğu bir hars (kültür) birliğidir (Gökalp, 1976, s. 18). Gökalp, Emile Durkheim'dan mülhem dayanışmacı/korparatist bir toplum yapısını savunurken, milliyetçiliği toplumsal çözölmeyi engelleyecek bir tutkal olarak görür. Ancak onun en özgün katkısı, hars ve medeniyet arasında kurduğu dengedir. Gökalp'e göre Türk milleti, Batı'nın teknolojisini ve bilimsel yöntemlerini almalı, fakat kendi milli ruhunu, geleneklerini ve değerlerini (hars) muhafaza etmelidir (Çapcıoğlu, 2024, s. 91). Bu ayrım, daha sonraki yıllarda Milliyetçi Hareket Partisi'nin (MHP) ideolojik söyleminde milli ve manevi değerler olarak kristalize olacak olan anlayışın ilk nüvesidir. Gökalp'in milliyetçilik tanımı, devletin laik yapısıyla uyumlu olsa da (Parla, 2020, s. 77), dini milli kültürün vazgeçilmez bir parçası olarak görmesi, milliyetçiliğin sağ-muhafazakar kanatta nasıl evrileceğine dair de önemli ipuçları vermiştir (Davison, 2012, s. 147).

Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte Gökalp'in fikirleri resmi ideolojiye eklenmiş, ancak 1930'ların katı pozitivist ve seküler atmosferinde din vurgusu geri plana itilmiştir. İşte bu noktada, milliyetçiliğin insani ve kültürel boyutunu yeniden ön plana çıkaran Mümtaz Turhan'ın etkisi devreye girer. Turhan, milliyetçiliği bir aidiyet meselesi yanı sıra bir zihniyet ve kalkınma sorunu olarak ele almıştır. Onun *Kültür Değişimleri* adlı metni, Türk toplumunun Batılılaşma karşısındaki bocalamasını analiz ederken, milliyetçiliğin bilimsel bir derinlikle savunulması gerektiğini vurgular. Turhan'a göre gerçek bir milliyetçi, kendi toplumunun ruh köklerine sadık kalırken, dünyadaki

bilimsel gelişmeleri en üst düzeyde takip eden seçkin bir aydın olmalıdır (Turhan, 1969, ss. 298, 361-362). Turhan'ın bu yaklaşımı, milliyetçiliğin 1940'lı ve 50'li yıllarda üniversite gençliği arasında bir ideal haline gelmesinde büyük rol oynamıştır. Turhan, milliyetçiliği bir medeniyet projesi olarak kurgularken, MHP'nin ilerideki kadro hareketinin de entelektüel prototipini oluşturmuştur (Kıvrak, 2018).

Bu süreçte Türk milliyetçiliği içindeki siyasal ve kültürel damarlar arasındaki ayırım da netleşmeye başlamıştır. Kültürel milliyetçilik, dil, tarih ve sanat üzerinden bir Türk kimliği inşa etmeye çalışırken; 1944 Irkçılık-Turancılık davasıyla simgelenen süreç, milliyetçiliğin devletle olan gerilimli ilişkisini ve aksiyoner yönünü ortaya çıkarmıştır (Öztekin, 2018, s. 230). Nihal Atsız'ın temsil ettiği, daha çok etnik kökene ve tarihsel kahramanlığa dayalı romantik milliyetçilik, gençlik üzerinde büyük bir duygusal etki yaratsa da bu akımın siyasal bir projeye dönüşmesi Alparslan Türkeş'in sahneye çıkışıyla gerçekleşmiştir. Türkeş, milliyetçiliği sadece bir entelektüel tartışma konusu olmaktan çıkarıp, onu bir siyasal hareket haline getirmiştir. Türkeş'in liderliğinde milliyetçilik, Gökalp'in sosyolojisinden halkçılığı, Turhan'ın analizlerinden ilimciliği almış; ancak bunlara 1960'ların Soğuk Savaş atmosferinde antikomünizm ve otoriter devlet vurgusunu eklemiştir.

Türkeş'in *Dokuz Işık* fıkırını, bu tarihsel mirasın pragmatik bir sentezidir. Gökalp'in "halkçılığı" Türkeş'te "toplumculuk" (Türkeş, 1967, ss. 11-15) ve "köycülük" (Türkeş, 1967, ss. 18-22) olarak yeniden formüle edilirken, Turhan'ın "ilimciliği" doktrinin en temel sütunlarından biri olmuştur (Türkeş, 1967, s. 16). Ancak bu geçişte en büyük değişim, milliyetçiliğin seküler kabuğundan sıyrılarak mukaddesatçı bir kimliğe bürünmesidir. Erken dönem milliyetçiliğinin daha çok Türk dili ve tarihine odaklanan yapısı, 1960'ların sonundan itibaren Türk-İslam Ülküsü senteziyle genişlemiştir.

1969 Adana Kongresi, bu tarihsel birikimin kurumsallaştığı ve MHP'nin Türk siyasal hayatındaki özgün konumunun tescillendiği dönüm noktasıdır. Bu kongrede seçilen "Üç Hilal" sembolü, milliyetçiliğin artık Türk dünyasına yönelik bir ilgiyle birlikte Osmanlı mirası ve İslami kimlikle kurulan derin bağı da simgeliyordu. Bu evrim, Türk milliyetçiliğinin "ulusçu" (nationalist) karakterinden "ülkücü" (idealist) karakterine geçişidir. Ülkücülük, milliyetçiliği bir hayat tarzı, bir ahlak sistemi ve bir metafizik dava olarak tanımlar (Türkeş, 1967, ss. 8-10). Bu tanım, Gökalp'in "mefkûre" kavramının, 20. yüzyılda yeniden yorumlanmasıdır. MHP, bu süreçte milliyetçiliği belli bir kesimin kimlik savunması haline getirmiştir.

Türk milliyetçiliğinin kökenleri, Gökalp'in sistematize ettiği kültürel temelden beslenmiş, Mümtaz Turhan'ın modernleşme eleştirileriyle olgunlaşmış ve Alparslan Türkeş'in siyasi yönelimiyle kurumsal bir güce dönüşmüştür. MHP'nin bugünkü politik duruşunun arkasında, imparatorluğun kaybindan duyulan o derin endişe ile modern dünyanın şartlarına uyum sağlama arzusu arasındaki gerilim yatar².

² MHP, Milliyetçilik ve Ziya Gökalp için ayrıca bk. Adıgüzel, 2011), (Akgün, 2012), (Akıncı & Yavuzylmaz, 2018), (Akyüz, 2015), (Arslan, 2012), (Aydın, 2015), (Başkan, 2016), (Belli, 2015), (Bırsel & Özkaya Duman, 2013), (Ceriş, 2012), (Çağlayan, 2015), (Çakır, 2016), (Çalışkan, 2018), (Çalışkan, 2017), (Çav, 2021), (Çaylak & Şahbaz, 2018), (Çoban, 2021), (Çog, 2015), (Davulcu, 2015), (Demir, 2011), (Dervişoğlu, 2015), (Dinç, 2016), (Doğan, 2013), (Erdil, 2025), (Gedikli Berber, 2012), (Gündoğdu, 2016), (Gürsoy Ataman, 2015), (Güven Kılıçarslan, 2019), (Haliloğlu, 2020), (Harmancı, 2010), (Hasanoğlu, 2015), (İçli, 2015), (Kara, 2017), (Karaca, 2023), (Karakoç, 2020), (Kaya & Eroğlu, 2021), (Kaymak & Öztürk Aykaç, 2015), (Kılıç, 2015), (Kızar & Yavuz, 2019), (Koby, 2019), (Köprülü, 2018), (Köroğlu, 2018), (Osmanoğlu, 2013), (Özbay, 2020), (Özdemir, 2009), (Özkan, 2019), (Özmen & Öztürk, 2019), (Öztürk, 2015), (Sınar Uğurlu, 2010), (Soğukömeroğulları, 2013a), (Soğukömeroğulları, 2013b), (Sütçü, 2012), (Şahin, 2017), (Şimşek, 2015), (Şimşek, 2024), (Şimşek, 2022), (Temur, 2011), (Torun Çelik, 2016), (Torun, 2018), (Tunç, 2010), (Türk, 2018), (Uğurlu, 2011), (Ulucan, 2019), (Ulutaş & Ulu, 2015), (Üngüder, 2017), (Yegen, 2018), (Yeşilyurt, 2022), (Yıldırım, 2012), (Yıldırım-Şahin, 2019), (Yılmaz, 2013), (Yiğit, 2010), (Yussupova & Zabun, 2020), (Zavotçu, 2012), (Arslan, 2025).

Alparslan Türkeş Dönemi: Dokuz Işık Fikri ve Kurumsallaşma

1969 Adana Kongresi, Türk siyasal hayatında milliyetçi düşüncenin geleneksel çizgiden koparak modern bir parti organizasyonuna ve doktriner bir yapıya evrildiği tarihsel kırılmayı temsil etmiştir. Bu süreç, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi isminin Milliyetçi Hareket Partisi olarak değiştirilmesiyle sınırlı kalmayan, ideolojik muhtevanın yeniden inşa edildiği bir aşamadır. Kongre süreci boyunca yaşanan tartışmalar, hareketin seküler Türkçülükten daha muhafazakar ve dini referanslarla harmanlanmış bir milliyetçiliğe yöneldiğini kanıtlamıştır. Bozkurt simgesinin yerine Üç Hilal'in ikame edilmesi, Anadolu'nun dindar kitlelerine ulaşma stratejisinin bir yansımasıdır. Alparslan Türkeş'in liderliği altında şekillenen bu dönüşüm, hareketin kurumsal kimliğini otoriter bir disiplin ve hiyerarşik bir düzen etrafında toplamıştır. *Dokuz Işık* fikri, bu yeni siyasal kimliğin kuramsal çerçevesini oluştururken, partinin kitlelerle kurduğu bağı rasyonalize eden bir araç işlevi görmüştür.

Dokuz Işık prensiplerinin analizi yapıldığında, bu ilkelerin her birinin Soğuk Savaş dönemi Türkiye'sinin toplumsal gerilimlerine verilmiş birer yanıt olduğu görülmektedir. "Milliyetçilik" ilkesi, doktrinin merkezinde yer alarak Türk kimliğini biyolojik bir aidiyetin ötesinde tarihsel ve kültürel bir sorumluluk alanı olarak tanımlamıştır. Ancak bu tanımlama, devletin bekasıyla iç içe geçmiş bir yapı sunmuştur. "Ülkücülük" ise kitleleri mobilize eden, onları sıradan bir seçmenden öte birer dava neferi haline getiren bir motivasyon kaynağıdır. "Ahlakçılık" ilkesi, toplumun manevi değerlerini koruma iddiası taşıırken, aslında toplumsal düzeni disipline etme ve geleneksel normları siyasal bir denetim mekanizmasına dönüştürme amacına hizmet etmiştir. "İlimcilik ve Teknikçilik" başlıkları, Batılı anlamda bir modernleşme idealini yansıtsa da bu ilerlemecilik milli kültürün süzgecinden geçirilmiş bir teknik kalkınma ile sınırlandırmıştır (Türkeş, 1967, ss. 5-18).

"Toplumculuk ve Köycülük" ilkeleri, dönemin yükselen sol söylemlerine karşı Ziya Gökalp'te olduğu gibi bir korporatist alternatif yaratma çabasıdır. Marksist sınıf çatışması teorisini reddeden bu yaklaşım, toplumun tüm unsurlarını devletin uyumu altında birleşen Durkheimci anlamda organik parçalar olarak kurgulamıştır. Sınıfsal ayrımların yerine mesleki ve dayanışmacı bir yapıyı öneren bu ilkeler, milliyetçi hareketin halkçı bir taban oluşturma arzusunu dışa vurmuştur. "Hürriyetçilik ve Şahsiyetçilik" prensipleri ise bireysel özgürlükleri tanısa bile, bu özgürlüklerin sınırını devletin otoritesi ve milli birliğin korunmasıyla çizmiştir. Buna göre birey, devletin varlığına hizmet ettiği ölçüde değer kazanır. Gelişmecilik ilkesi ise statükonun korunması ile yenilik ihtiyacı arasında bir denge kurmaya çalışmıştır. Bu dokuz ilke, partinin kurumsal yapısını bir arada tutan bir çimento görevi üstlenerek, teşkilatın her düzeyindeki üyeye ortak bir dil ve dünya görüşü aşılamayı amaçlamıştır (Türkeş, 1967, ss. 18-24).

Kurumsallaşma süreci, 1969 sonrasında teşkilat içi eğitimlerle ve yan kuruluşlarla desteklenerek bir ideolojik hegemonya inşasına dönüşmüştür. Milliyetçi Hareket Partisi, bu dönemde münhasıran bir siyasal oluşum bulunmanın ötesine geçmiştir. Ülkü Ocakları gibi yapılar vasıtasıyla gençliği disipline eden, onları belli bir doktrin etrafında toplayan bir sosyal organizasyon karakteri kazanmıştır. Bu kurumsallaşmanın temelinde yatan en güçlü itici kuvvet ise kuşkusuz antikomünizmdir. 1960'lı yılların sonu ve 1970'li yıllar boyunca Türkiye'de etkili olan sol hareketler, milliyetçi ideoloji tarafından devletin varlığına yönelik en büyük tehdit olarak kodlanmıştır (Turhan, 2016b, s. 35). Antikomünizm, *Dokuz Işık* fikrinin hem savunma hem de saldırı hattını oluşturmuştur. Milliyetçilik anlayışı, komünizmi dış kaynaklı, milli bünyeye aykırı ve yok edilmesi gereken bir virüs olarak tanımlanmıştır. Bu karşıtlık, hareketin hem ideolojik olarak saflaşmasını sağlamış hem de paramiliter yapıların meşruiyet zeminini oluşturmuştur.

Devlet merkezli milliyetçilik vurgusu, bu ideolojik yapının en belirgin yönüdür. Türk milliyetçiliği bu dönemde sivil bir toplum hareketi olmaktan ziyade, devletin koruyuculuğunu üstlenen bir muhafız rolüne bürünmüştür. Devlet, kutsal ve hata yapmaz bir varlık olarak konumlandırılmıştır. Milli kimlik, devletin otoritesiyle özdeşleştirilmiştir. Milliyetçi hareketin

devletle kurduğu bu bağ, partinin kurumsallaşmasını devlet aygıtının bir uzantısı gibi hissettirmiştir. Antikomünizm üzerinden meşrulaştırılan bu devletçilik, sokağın kontrol edilmesi ve muhalif seslerin bastırılması noktasında milliyetçi gençliği bir tür sivil kolluk gücü haline getirmiştir.

Dokuz Işık fikrinin başarısı, karmaşık sosyolojik süreçleri basit ve ezberlenebilir formüllere indirgemesinde yatmaktadır. Halkın anlayabileceği bir dille sunulan kalkınma vaatleri, manevi değerlere yapılan vurguyla birleştğinde milliyetçi kesimde karşılık bulmuştur. Fakat bu doktriner yapı, eleştirel düşüncenin yerine sadakati ve hiyerarşik disiplini koyması bakımından demokratik kültürle çatışan unsurlar barındırmıştır. 1969 Adana Kongresi'nden itibaren partinin kazandığı bu karakter, milliyetçiliği bir tartışma alanı olmaktan çıkarıp bir inanç sistemi haline getirmiştir. İdeolojinin kurumsallaşması, partiyi seçim sonuçlarından bağımsız bir şekilde toplumsal bir odak noktası kılmıştır. Teşkilat içindeki eğitim faaliyetleri, her bir ferdin *Dokuz Işık* ilkelerini kabul etmesini gerektirmiştir. Bu durum, hareketin homojen bir yapıya kavuşmasını sağlarken, farklı fikirlerin parti içinde barınmasını zorlaştırmıştır (Turhan, 2016a, s. 16).

Kurumsallaşmanın bir diğer yönü, Türkeş'in "Başbuğ" sıfatıyla kazandığı karizmatik liderlik tipolojisidir. *Dokuz Işık*, liderin sözlerinin sistemleştirilmiş halidir. Parti tüzüğünden çok doktrinin ilkeleri, teşkilatın davranış kodlarını belirlemiştir. 1969 dönüşümü ile beraber milliyetçi hareket, Türk siyasetinde sağın örgütlü ve disiplinli gücü olma özelliğini pekiştirmiştir. Devletin güvenlik bürokrasisi ile kurulan örtük bağlar, milliyetçi kadroların kendilerini "devletin asıl sahipleri" olarak görmesine yol açmıştır. Bu dönem MHP için antikomünist refleks, bu eylem pratiğinin en büyük motivasyonudur (Yaşlı, 2019, ss. 165-193).

Seyyid Ahmet Arvasi ve Türk-İslam Ülküsü

1969 Adana Kongresi ile başlayan süreç milliyetçi hareketin seküler bir Türkçülükten daha muhafazakar ve dini referanslarla örülü bir alana kayışını simgelemiştir. Bu dönüşümün en güçlü kuramsal mimarı Seyyid Ahmet Arvasi olarak karşımıza çıkmaktadır. Arvasi tarafından sistemleştirilen Türk-İslam Ülküsü kavramı milliyetçiliği biyolojik bir aidiyetin ötesine taşıyarak onu manevi bir görev bilinciyle yeniden kurgulamıştır (Arvasi, 2008a, ss. 90-91). Bu yeni ideolojik kurgu Türk milletinin tarihsel misyonunu İslam'ın yayılması ve korunmasıyla özdeşleştirmiştir. Türk milliyetçiliği bu aşamada modernleşmeci karakterini korumaya çalışsa bile geleneksel dini değerleri siyasal söyleminin merkezine yerleştirmiştir. Arvasi'nin düşünce dünyasında Türk olmak İslam'ın bayraktarlığını yapma sorumluluğunu beraberinde getirmiştir (Arvasi, 2009, s. 285).

Hareketin temel şiarı haline gelen "Tanrı Dağı kadar Türk, Hira Dağı kadar Müslüman" ifadesi bu sentezin sembolik zirvesini oluşturmuştur. Bu slogan iki farklı tarihsel ve coğrafi kökeni tek bir kimlik potasında eritme iddiasındadır. Tanrı Dağı İslam öncesi Orta Asya kökenli Türk tarihini içeren kültürel mirası temsil ederken Hira Dağı Peygamber Efendimize inen vahiyyle başlayan İslam'ı simgeler. Bu iki simgenin bir araya getirilmesi milliyetçiliğin seküler damarıyla dindar halk kitlelerinin inanç dünyası arasında kurulan köprüdür. Ancak bu sentez kendi içinde ciddi teorik gerilimler barındırmıştır. İslam'ın tüm inananları tek bir ümmet altında toplama hedefi milliyetçiliğin tikel ve ulus merkezli yapısıyla tam bir uyum sergilemez. Eleştirel bir bakışla bu durumun siyasal bir pragmatizmden beslendiği söylenebilir. Soğuk Savaş yıllarında sol ideolojilerin yükselişine karşı toplumun dindar kesimlerini mobilize etmek için dini sembollerin milliyetçi söyleme eklemlenmesi stratejik bir hamle olarak okunabilir.

Arvasi'nin eserlerinde vurgulanan "İslam ruhumuz, Türklük bedenimizdir" formülü milliyetçiliğin hiyerarşik bir düzene oturtulmasını sağlar (Torun, 2023, ss. 85-86). Bu benzetmede ruh bedenden daha üstün bir konumda bulunsun da bedensiz bir ruhun dünyevi bir karşılığı bulunmadığı ima edilmiştir. Dolayısıyla Türk milleti İslam'ın yeryüzündeki fiziksel gücü ve koruyucusu olarak konumlandırılmıştır. Bu bakış açısı milliyetçiliği İslam dünyası içindeki liderlik iddiasıyla birleştirir. Türk milliyetçiliği bu sayede Arap milliyetçiliği gibi diğer bölgesel akımlardan ayrılarak kendini "İlay-ı Kelimetullah" yani Allah'ın adını yüceltme davasının yegane temsilcisi

olarak görmüştür. Devlet merkezli milliyetçilik bu noktada dini bir meşruiyet kazanmıştır. Devletin bekası artık hem milli bir gereklilik hem de dini bir vecibe haline gelir (Arvasi, 2008b, s. 249).

Türk-İslam Ülküsü çerçevesinde kurumsallaşma süreci eğitim kamplarından dergi çevrelerine kadar geniş bir alana yayılmıştır. Arvasi'nin pedagojik yaklaşımı gençlik kollarının eğitiminde belirleyici olmuştur. Ülkücü hareketin “imanlı ve ahlaklı gençlik” ideali bu sentezin bir ürünüdür. Ancak bu sentezin dışlayıcı bir karakteri de mevcuttur. Söz konusu ideolojik yapı devletin otoritesini kutsal bir zırhla kuşatmıştır. Osmanlı dönemindeki “Din-ü Devlet” anlayışının modern bir formu olarak karşımıza çıkan bu yaklaşım devletin her türlü tasarrufunu dini bir onayla tahkim etmiştir. Arvasi'nin düşüncelerinde devletin zayıflaması dinin de zayıflaması anlamına gelmiştir. Bu sebeple milliyetçi hareket devletin bekasını korumak adına her türlü fedakarlığı bir ibadet şevkiyle yerine getirme eğilimindedir (Ersoy, 2024, s. 20).

Arvasi'nin milliyetçilik anlayışında ırk faktörü tamamen dışlanmasa da kültürel ve manevi unsurların gölgesinde kalmıştır. Ona göre Türk milletini tanımlayan asıl değer İslam ile yoğrulmuş olan karakteridir. Bu durum milliyetçiliğin daha geniş kitlelere yayılmasını sağlayan bir esneklik sunmuştur. Kürt kökenli bir düşünür olan Arvasi'nin kendisi bu sentezin kapsayıcılık iddiasının en önemli örneğidir. Ancak bu kapsayıcılık her zaman pratik siyasette karşılığını bulamamıştır. Milliyetçi söylemin Türk vurgusunun baskınlığı diğer etnik kimliklerin bu yapı içinde kendilerini ifade etmelerini güçleştirmiştir. İslam'ın birleştirici gücü milliyetçiliğin ulusal sınırlarını aşmaya yetmemiştir.

“Tanrı Dağı kadar Türk, Hira Dağı kadar Müslüman” şiarının ideolojik karşılığı aslında bir kimlik bunalımının çözüm denemesidir. Batılılaşma sancıları çeken ve kendi kökenlerini arayan bir toplumda bu slogan hem maziye hem de inanca bir sığınak sunmuştur. Geçmişin kahramanlık hikayeleriyle İslam'ın adalet ve nizam vaadi birleştirilmiştir. Fakat bu birleşim her zaman pürüzsüz gerçekleşmez. Türkçülüğün seküler mirasıyla İslam'ın şer'i talepleri arasında yaşanan gerilimler hareket içinde zaman zaman görüş ayrılıklarına yol açmıştır. Bazı kesimler Türkçülüğün ikinci plana itilmesinden rahatsızlık duyarken bazıları da İslami hassasiyetlerin yeterince gözetilmediğini savunmuştur.

MHP'nin milliyetçilik anlayışı bu sentez sayesinde Türkiye'nin muhafazakar iç Anadolu hattında kök salmayı başarmıştır. Arvasi'nin sistemli anlatımı sayesinde milliyetçilik köylerde ve kasabalarda yaşayan halkın anlayabileceği ve benimseyebileceği bir forma bürünmüştür. Artık milliyetçi olmak demek beş vakit namazını kılan vatanını seven ve komünizme karşı duran bir birey olmak demektir. Bu kimlik inşası hareketin kalıcı bir toplumsal taban edinmesini sağlamıştır. Kurumsallaşma bu tabanın dernekler vakıflar ve yurtlar aracılığıyla disipline edilmesiyle tamamlanmıştır. Devletin yanında durma refleksi bu süreçte daha da pekişmiştir.

Devlet Bahçeli Dönemi ve Devletin Bekası

Devlet Bahçeli'nin 1997 yılında Milliyetçi Hareket Partisi'nin genel başkanlığına gelmesi, Türk siyasal hayatında milliyetçilik düşüncesinin yönelimi açısından derin etkiler doğuran bir dönemin başlangıcını ifade etmektedir. Alparslan Türkeş'in vefatı sonrasında ortaya çıkan liderlik boşluğu, hareketin ideolojik sürekliliği ve örgütsel bütünlüğü bakımından önemli bir sınama yaratmış, bu sınama sürecinde Bahçeli'nin sergilediği liderlik tarzı, MHP'nin yeni dönemde nasıl bir siyasal hat izleyeceğini belirlemiştir. Türkeş döneminde güçlü lider karizması ve ideolojik mobilizasyon üzerinden şekillenen milliyetçi söylem, Bahçeli ile birlikte daha temkinli ve daha kurumsal bir zemine taşınmıştır. Bu değişim, yüzeysel bir üslup farklılığının ötesinde, milliyetçiliğin siyasal sistem içindeki konumuna dair daha geniş bir yeniden değerlendirmeyi yansıtmaktadır.

1990'lı yılların sonlarında Türkiye'nin karşı karşıya olduğu yoğun güvenlik sorunları, ekonomik kırılganlıklar ve siyasal sistemdeki parçalanma, MHP'nin radikal söylemlerle geniş toplumsal destek üretme kapasitesini sınırlamış, bu durum partiyi rasyonel ve sistemle uyumlu bir

çizgiye yöneltmiştir. Bu bağlamda Bahçeli'nin liderliği, milliyetçiliği toplumsal mobilizasyon aracı olmanın ötesinde, devletin sürekliliğini esas alan bir siyasal perspektife dönüştürme çabasını temsil etmektedir.

Bahçeli döneminde milliyetçilik anlayışının en belirgin özelliklerinden biri, devlet kavramının ideolojik merkeze yerleştirilmesidir. Bu yaklaşımda milliyetçilik, etnik ya da kültürel aidiyet vurgusunun ön planda olduğu bir söylemden uzaklaşarak, devletin varlığını koruma, siyasal istikrarı sağlama ve kamu düzenini muhafaza etme gibi hedefler üzerinden tanımlanmaktadır. Bu çerçevede MHP, geçmişte zaman zaman sistemle gerilimli bir ilişki kuran bir hareket olarak algılanırken, Bahçeli liderliğinde devletin kurumsal yapılarıyla uyumlu, hatta bu yapıların devamlılığını önceleyen bir aktör haline gelmiştir. Bu dönüşüm, milliyetçiliğin teorik boyutunda da önemli bir kaymayı işaret etmektedir çünkü ideolojik söylem, soyut kimlik vurgularından ziyade somut siyasal ve güvenlik meseleleri üzerinden şekillenmeye başlamıştır. Bu süreçte “devletin bekâsı” söylemi, partinin tüm politik tercihlerini yönlendiren temel referans noktası haline gelmiş ve bu söylem, MHP'nin siyasal pozisyonunu anlamak için anahtar bir kavram olarak öne çıkmıştır. Böylelikle milliyetçilik, devletin sürekliliğini garanti altına almayı amaçlayan bir siyasal akıma dönüşmüştür (Güngör, 2021, s. 118).

1999 genel seçimleri ve sonrasında kurulan koalisyon hükümeti, Bahçeli liderliğinin ideolojik söylemi siyasal pratikle uyumlu hale getirme kapasitesini test eden en önemli süreçlerden biri olmuştur. Seçimlerde elde edilen başarı, MHP'nin geniş bir seçmen tabanına hitap edebildiğini göstermiştir. Bu dönemde alınan kararlar, milliyetçi ideolojinin pratik siyasetle nasıl uyumlaştırıldığını göstermesi açısından dikkat çekicidir. Ekonomik kriz ortamında uygulanan politikalar, uluslararası kurumlarla kurulan ilişkiler ve Avrupa Birliği ile yürütülen müzakere süreci, MHP'nin katı ideolojik sınırlar yerine daha esnek bir yaklaşım benimsediğini ortaya koymuştur.

Özellikle idam cezasının kaldırılması gibi konular, partinin geleneksel söylemi ile hükümet sorumluluğu arasında bir denge kurma çabasını açık biçimde yansıtmaktadır. İdam cezasının kaldırılması ile ilgili yasal düzenleme konusunda MHP sadece aleyhte oy kullanması ve bu düzenlemeye karşı olduğunu belirtmekle yetinmesi önemli bir konusudur. Yasal düzenlemeye eylemler gerçekleştirmemesi ve süreçle ilgili sadece basın açıklamasıyla yetinmesi söz konusu esnekliğe işaret etmektedir (Bahçeli, 2002). Bu süreç, Bahçeli'nin liderlik anlayışında pragmatizmin önemli bir yer tuttuğunu göstermekte ve MHP'nin milliyetçilik anlayışının sabit bir ideolojik kalıp olmaktan çıkarak değişen koşullara uyum sağlayabilen bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır (Önkibar, 2017, ss. 32-35).

2002 seçimlerinde yaşanan başarısızlık ve partinin Meclis dışında kalması, MHP açısından hem ideolojik hem de örgütsel düzeyde önemli bir sınama yaratmıştır. Bu dönemde Bahçeli'nin izlediği strateji, partinin dağılmasını önlemek ve teşkilat yapısını korumak üzerine kurulmuştur. Siyasal etkisinin sınırlandırılmasına rağmen MHP, bu süreçte kendi iç bütünlüğünü muhafaza etmeyi başarmış ve uzun vadede yeniden güç kazanmasının zeminini hazırlamıştır.

2010'lu yıllarla birlikte Türkiye siyasetinde yaşanan yapısal dönüşümler, MHP'nin siyasal konumunu yeniden tanımlamasını zorunlu kılmıştır. Bu dönemde AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan ile kurulan siyasi ittifak, Bahçeli liderliğinin en dikkat çekici hamlelerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Cumhuriyet İttifakı çerçevesinde şekillenen bu iş birliği, MHP'nin milliyetçilik anlayışını yeni bir siyasal bağlama taşımış ve partinin sistem içindeki etkisini artırmıştır. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçiş sürecinde MHP'nin üstlendiği rol, partinin devletin yönetim yapısına ilişkin tercihlerini açık biçimde ortaya koymuş ve bu tercihler, milliyetçiliğin devletin kurumsal yapısına dair bir perspektif sunduğunu göstermiştir. Bu süreçte Bahçeli, siyasal istikrarın sağlanması ve yürütme organının güçlendirilmesi gerektiği yönündeki görüşlerini ön plana çıkarmış, bu yaklaşım MHP'nin siyasal stratejisinin temel unsurlarından biri haline gelmiştir. Böylece milliyetçilik, sadece kimlik ve güvenlik eksenli bir söylem olmaktan çıkarak, devletin

yönetim biçimine ilişkin bir öneri seti içeren daha geniş bir çerçeveye kavuşmuştur (*Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Sayın Devlet Bahçeli'nin, 16 Nisan Anayasa Referandumu Kapsamında Parti Teşkilatlarına Gönderdikleri Genelge*, 2017).

Bahçeli döneminde milliyetçilik söyleminin güvenlik politikalarıyla kurduğu ilişki, partinin siyasal kimliğinin en belirgin unsurlarından biri haline gelmiştir. PKK ile mücadele, FETÖ yapılanmasına karşı yürütülen süreçler ve sınır ötesi askeri operasyonlara verilen destek, MHP'nin yaklaşımını ortaya koymaktadır. Bu kapsamda Bahçeli, 28 Şubat post-modern darbeden sonra kamu kurumlarında başörtülü kişilerin çalışmasına karşı çıkarken 2011 sonrasında başörtü özgürlüğünü savunan bir konuma gelmiştir.

Bahçeli dönemi, MHP milliyetçiliğinin yeniden tanımlandığı, ideolojik söylemin siyasal pratikle daha uyumlu hale getirildiği ve partinin sistem içindeki konumunun güçlendiği bir dönem olarak değerlendirilebilir. Bu süreçte milliyetçilik, devletin varlığını ve sürekliliğini esas alan bir anlayış çerçevesinde yeniden şekillenmiş ve bu anlayış, MHP'nin siyasal stratejisinin temelini oluşturmuştur. Bahçeli'nin liderliği, partiyi değişen siyasal koşullara uyum sağlayabilen bir aktör haline getirmiş ve MHP'nin Türk siyasetindeki etkisini uzun vadeli olarak etkilemiştir. Bu dönüşüm, milliyetçiliğin sabit bir ideolojik kalıp olmadığını, aksine tarihsel ve siyasal koşullara bağlı olarak yeniden şekillenebilen bir siyasal akım olduğunu göstermesi bakımından önemli bir örnek teşkil etmektedir.

Sonuç

Türk milliyetçiliğinin Osmanlı İmparatorluğu'nun son demlerinde bir hayatta kalma stratejisi olarak filizlenen ve Cumhuriyet tarihi boyunca şekil değiştiren uzun soluklu yürüyüşü, gelenek noktasında hem ideolojik hem de sosyolojik açıdan derin paradokslar üreten bir yapıya dönüşmüştür. Makale boyunca izi sürülen Gökaltın'ın sosyolojik kültürel temeli, Turhan'ın modernleşmeci eleştirisi ve Türkeş'in teşkilatçı-doktriner siyaseti, MHP'nin bugünkü siyasal pozisyonunu hazırlayan yapıtaşlarıdır. Ancak bu tarihsel birikimi eleştirel bir mercekle değerlendirdiğimizde, karşımıza çıkan tablo, dinamik bir medeniyet ve kalkınma projesinden ziyade, toplumu devlet adına hizaya sokmayı hedefleyen statik ve aşırı güvenlikçi bir kontrol aygıtıdır.

Alparslan Türkeş tarafından sistemleştirilen *Dokuz Işık* ilkeleri, dönemin yükselen Marksist sınıf çatışması teorisine karşı bir korporatist alternatif yaratma çabası olarak sunulmuştur. Sınıfsal ayrımları reddederek toplumu devletin uyumu altında birleşen organik parçalar olarak kurgulayan bu yaklaşım, görünürde bir dayanışma vaat etmektedir. “Hürriyetçilik ve Şahsiyetçilik” prensiplerinin bireysel özgürlükleri, yalnızca “devletin otoritesi ve milli birliğin korunmasıyla” sınırlandırması ve bireye sadece devlete hizmet ettiği ölçüde değer atfetmesi, korporatist bir devletçiliğin manifestosu niteliğindedir. “Başbuğ” sıfatıyla kurumsallaşan karizmatik, mutlak liderlik kültü, hareketi monolitik bir yapıya dönüştürmüştür.

Diğer yandan, Seyyid Ahmet Arvasi'nin mimarı olduğu Türk-İslam Ülküsü sentezi, siyasi aklın ürettiği işlevsel kimlik kurgusudur. İslam'ın “ruh”, Türklüğün “beden” olarak hiyerarşik bir biçimde formüle edilmesi, İslam dininin evrensel mesajını Türk devletinin beka sorunlarını merkeze alan teolojik bir tutumu beraberinde getirmiştir. Bu kapsayıcılık iddiasına rağmen sentez, Türk vurgusunun baskınlığı nedeniyle İslam'ın ikincil kategoride ele alınmasına neden olmuştur.

Devlet Bahçeli dönemine gelindiğinde ise, milliyetçiliğin ideolojik evrimi, paradoksal biçimde kendi kültürel ve toplumsal iddialarına ek olarak bir devlet-merkezciliğe ve güvenlikçi politikalara teslim olmuştur. 1990'ların sonlarındaki krizlerin ardından partiyi rasyonel ve sistemle uyumlu bir çizgiye çeken Bahçeli liderliği, milliyetçiliği daha çok “devletin bekası” üzerinden kurgulamıştır.

References

- Adıgüzel, M. S. (2011). Ziya Gökalp'ın "Lisan" şiirini anahtar kelime yöntemiyle okuma denemesi. *Turkish Studies*, 6(4), 425–437. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.2515>
- Akgün, S. (2012). 1942–1943 arası dönemde Kıbrıs Türk kimliğinin ilk kurumsallaşma hareketleri. *Turkish Studies*, 7(2), 127–143. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.3410>
- Akıncı, A., & Yavuzylmaz, O. (2018). Milliyetçilik, ırk-ırkçılık ilişkisi. *Turkish Studies*, 13(30), 75–84. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.14338>
- Akyüz, Ç. (2015). Yeni lisan, eski tarz: Ziya Gökalp'in koşma ve destanları. *Turkish Studies*, 10(4), 17–26. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.7806>
- Arslan, F. (2012). Hasan Âli Yücel'in mûsikî dünyası, Türk mûsikîsine bakışı ve "millî mûsikî" tartışmalarındaki yeri. *Turkish Studies*, 7(2), 297–308. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.3784>
- Arslan, H. (2025). 1960-1980 döneminde Türkiye'de din-devlet ilişkileri ve siyasi partilerin din politikaları. *Turkish Studies - Comparative Religious Studies*, 20(3), 775–796. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.81871>
- Arslan, H. (2025). The Türkiye Model: An Original Paradigm for Resolving Conflicts Involving Armed Non-State Actors. *Insight Turkey*, 27(4), 67-85.
- Arvasi, S. A. (2008a). *Hasbihâl 1*. Bilgeoğuz Yayınları.
- Arvasi, S. A. (2008b). *Hasbihâl 4*. Bilgeoğuz Yayınları.
- Arvasi, S. A. (2009). *Türk-İslam Ülküsü 2*. Bilgeoğuz Yayınları.
- Aydın, Y. (2015). Milliyetçilik ve yazın bağlamında Türk romanında (1950–1980) gayrimüslim azınlıklar. *Turkish Studies*, 10(16), 31–58. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.9353>
- Bahçeli, D. (2002, Ağustos 10). *Genel Başkanımız Dr. Devlet Bahçeli'nin İdam Cezasının Kaldırılmasına İptal Başvurusu İle İlgili Yapmış Oldukları Basın Açıklaması*. MHP.
- Başkan, S. (2016). Türk modernleşmesi ve erken Cumhuriyet döneminin "millî mimarlığı". *Turkish Studies*, 11(18), 97–116. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.9878>
- Belli, A. S. (2015). Milliyetçilik ve sosyal psikolojik zemini. *Turkish Studies*, 10(14), 419–426. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.6948>
- Birsel, H., & Özkaya Duman, O. (2013). Fransa'nın Suriye mandater yönetimi müfettişlerinden Pierre Bazantay gözüyle Yakındoğu'da bir milliyetçi çatışma alanı: İskenderun Sancağı (1934–1939). *Turkish Studies*, 8(7), 799–817. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.5431>
- Bora, T. (2017). *Cereyanlar*. İletişim Yayınları.
- Ceribaş, M. (2012). Sovyetler Birliği döneminde Kırgızistan'da folklor çalışmalarında ideolojik yaklaşımlar: Er Soltonoy destanı örneği. *Turkish Studies*, 7(1), 753–780. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.3007>
- Çağlayan, E. (2015). Halkevlerinin Vilayat-ı Şarkıyye'deki faaliyetleri (1932–1951). *Turkish Studies*, 10(9), 105–126. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.8571>
- Çakır, F. (2016). 1980 askerî darbesi öncesi İngiliz Dışişleri Bakanlığı perspektifi'nden Milliyetçi Hareket Partisi. *Turkish Studies*, 11(2), 29–52. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.10050>
- Çakır, F. (2016). 1980 askerî darbesi öncesi İngiliz Dışişleri Bakanlığı perspektifi'nden Milliyetçi Hareket Partisi. *Turkish Studies*, 11(2), 29–52. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.10050>

- Çakır, F. (2016). 1980 askerî darbesi öncesi İngiliz Dışişleri Bakanlığı perspektifi'nden Milliyetçi Hareket Partisi. *Turkish Studies*, 11(2), 29–52. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.10050>
- Çalışkan, A. (2018). Cumhuriyet devri Türk şiirinde yeni gelenekçi ve/veya yeni milli edebiyat akımı şiiri ve şairleri: 1960 kuşağı. *Turkish Studies*, 13(20), 245–281. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.13974>
- Çalışkan, N. (2017). Mikro milliyetçilik özelinde Kur'an'a göre ırkçılık. *Turkish Studies*, 12(27), 393–410. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.12802>
- Çapcıoğlu, İ. (2024). Ziya Gökalp'e Göre Kültür ve Medeniyet İlişkisi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(Ölümünün 100. Yılında Ziya Gökalp ve Sosyoloji Sempozyumu Özel Sayısı), 85-96.
- Çav, E. (2021). Cemil Meriç ile Ümit Meriç'in düşünce dünyalarının etkileşimleri, dönüşümleri ve farklılaşmaları üzerine bir inceleme. *Turkish Studies - Social Sciences*, 16(5), 1735–1750. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.52142>
- Çaylak, A., & Şahbaz, Y. (2018). Erken dönem Marksizm'in milliyetçilik ve ulusal sorun yaklaşımına eleştirel analiz. *Turkish Studies*, 13(26), 377–394. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.14216>
- Çoban, E. (2021). TBMM tutanaklarına göre Arapça ezan yasağının kaldırılmasına yönelik bir değerlendirme. *Turkish Studies - Social Sciences*, 16(6), 2189–2199. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.52232>
- Çog, M. (2015). Ubeydullah Efgani örneğinde milliyetçiliğin bir din adamındaki yansımaları. *Turkish Studies*, 10(9), 145–152. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.8551>
- Davison, A. (2012). *Türkiye'de Sekülerizm ve Modernlik* (T. Birkan, Çev.). İletişim Yayınları.
- Davulcu, E. (2015). 1913–1914 yıllarında yayınlanan *Çocuk Dünyası* ve *Çocuk Duygusu* dergileri ve ticaretin millileşmesi ve Müslüman boykotajına ilişkin bu dergilerdeki yazılar. *Turkish Studies*, 10(9), 203–224. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.8699>
- Demir, Ş. (2011). Dünden bugüne Türkiye'nin Suriye ve Ortadoğu politikası. *Turkish Studies*, 6(3), 691–713. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.2275>
- Dervişoğlu, F. M. (2015). Resmî tarih tezine farklı çıgırlar, kurumlar ve bir tarih âlimi: Zeki Velidi Togan. *Turkish Studies*, 10(8), 343–352. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.8053>
- Dinç, E. N. (2016). Kadın ve aile hukuku ile ilgili meseleler bağlamında Gökalp'in fıkha bakışı. *Turkish Studies*, 11(8), 151–188. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.9524>
- Dinç, E. N. (2016). Kadın ve aile hukuku ile ilgili meseleler bağlamında Gökalp'in fıkha bakışı. *Turkish Studies*, 11(8), 151–188. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.9524>
- Doğan, C. (2013). II. Meşrutiyet'in kimlik arayışlarına bir örnek: İttihâd-ı Anâsır-ı Osmaniye Heyeti, nizamnamesi, yapısı ve amaçları. *Turkish Studies*, 8(5), 173–192. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.4869>
- Erdil, M. (2025). Ziya Gökalp'in din sosyolojisi kuramı: Tarihsel ve teorik bir analiz. *Turkish Studies – Comparative Religious Studies*, 20(3), 973–987. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.86613>
- Ersoy, F. (2024). Türk Milliyetçiliğinde Din Olgusu: Seyyid Ahmet Arvasi Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (52), 5-22.

- Gedikli Berber, Ş. (2012). Osmanlı'dan Cumhuriyete geçişte Yahudilerin Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne uyum süreci (Moiz Kohen örneği). *Turkish Studies*, 7(4), 1779–1800. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.4147>
- Georgeon, F. (1986). *Türk Milliyetçiliğinin Kökenleri: Yusuf Akçura (1876-1935)* (A. Er, Çev.). Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Gökalp, Z. (1976). *Türkçülüğün Esasları*. Milli Eğitim Basımevi.
- Gündoğdu, M. A. (2016). Namık Kemal'in şiirlerinde “millet”, “şehitlik”, “maksat” ve “vatan” kavramları. *Turkish Studies*, 11(20), 245–264. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.9957>
- Güngör, S. (2021). Siyasal Dilde Metafor Kullanımı: Devlet Bahçeli'nin Örnek Metinlerinin Söylem Analizi. *Milliyetçilik Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 107-141.
- Gürsoy Ataman, G. (2015). Erken Cumhuriyet dönemi ve çok partili dönemin ilk yıllarında Batılılaşma ve insan hakları düşüncesinin bir örneği olarak Hasan Âli Yücel. *Turkish Studies*, 10(4), 243–261. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.7478>
- Güven Kılıçarslan, Z. (2019). İslam ve modernite. *Turkish Studies - Social Sciences*, 14(6), 3121–3130. <https://doi.org/10.29228/TurkishStudies.30236>
- Haliloğlu, G. (2020). 19. yüzyıl Balkan milliyetçiliğine bir örnek: Bulgaristan'ın tarihsel Makedonya hayali. *Turkish Studies - Social Sciences*, 15(4), 1931–1944. <https://doi.org/10.29228/TurkishStudies.42713>
- Harmancı, A. (2010). Yeni Türk edebiyatı'nda “Kızıllema”. *Turkish Studies*, 5(1), 1470–1491. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.1579>
- Hasanoğlu, İ. (2015). *Homo Sovieticus*: SSCB'de Sovyet halkı inşası çabaları. *Turkish Studies*, 10(5), 311–340. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.7543>
- İçli, G. (2015). Yeni toplumsal hareket teorileri üzerine bir değerlendirme. *Turkish Studies*, 10(14), 415–432. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.8844>
- Kara, B. (2017). Dinsel milliyetçilik. *Turkish Studies*, 12(27), 121–138. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.11405>
- Karaca, M. F. (2023). 31 Mart 2019 yerel seçimleri ve sosyal medya. *Turkish Studies - Social Sciences*, 18(4), 1553–1582. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.70549>
- Karaca, M. F. (2023). 31 Mart 2019 yerel seçimleri ve sosyal medya. *Turkish Studies - Social Sciences*, 18(4), 1553–1582. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.70549>
- Karakoç, R. (2020). Türkiye'de siyasi partilerin milletvekili adaylarını belirleme usulleri: AK Parti, CHP, MHP örnekleri. *Turkish Studies - Social Sciences*, 15(3), 1223–1243. <https://doi.org/10.29228/TurkishStudies.41939>
- Karakoç, R. (2020). Türkiye'de siyasi partilerin milletvekili adaylarını belirleme usulleri: AK Parti, CHP, MHP örnekleri. *Turkish Studies - Social Sciences*, 15(3), 1223–1243. <https://doi.org/10.29228/TurkishStudies.41939>
- Kaya, Ş., & Eroğlu, Y. (2021). Milliyetçilik ve çokkültürlülük denkleminde Avrupa üzerine sosyolojik bir analiz. *Turkish Studies - Social Sciences*, 16(6), 2037–2058. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.52131>
- Kaymak, G., & Öztürk Aykaç, N. (2015). Milliyetçi kimliğin dinsel dönüşümü. *Turkish Studies*, 10(6), 333–344. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.7424>

- Kılıç, Y. (2015). Bir hatip ve eğitimci olarak Vanî Mehmed Efendi: Hayatı, edebî kişiliği ve eserleri. *Turkish Studies*, 10(12), 617–632. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.7670>
- Kıvrak, E. (2018). Bir Modernleşme Reçetesi: Mümtaz Turhan'da Bilim Zihniyeti Kavramı. *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 41-48.
- Kızar, O., & Yavuz, C. (2019). Spordaki milliyetçilik anlayışının şiddete yansımaları üzerine çalışma. *Turkish Studies - Social Sciences*, 14(5), 2515–2524. <https://doi.org/10.29228/TurkishStudies.23281>
- Kobya, M. (2019). Ziya Gökalp'in çağdaşlık ve laikliği temellendirme çabası ve İslam. *Turkish Studies - Social Sciences*, 14(5), 1575–1587. <https://doi.org/10.29228/TurkishStudies.22704>
- Köprülü, G. (2018). Avrupa'da korkunun değişen rengi. *Turkish Studies*, 13(24), 285–302. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.14109>
- Köroğlu, A. (2018). 1948 ve 1967 Arap-İsrail savaşlarını Türkiye İslamcılık düşüncesi üzerinden okumak: Süreklilik ve kırılmalar. *Turkish Studies*, 13(17), 303–319. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.13522>
- Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Sayın Devlet Bahçeli'nin, 16 Nisan Anayasa Referandumu Kapsamında Parti Teşkilatlarına Gönderdikleri Genelge.* (2017, Şubat 16). MHP. https://www.mhp.org.tr/htmldocs/mhp/4210/mhp/Milliyetci_Hareket_Partisi_Genel_Baskan_Sayin_Devlet_BAHCELI_nin_16_Nisan_Anayasa_Referandumu_kapsaminda_parti_teskilatlarina_g.html#:~:text=6%2D%20Referandum%20sürecinde%20saha%20içerisinde,Genelge'de%20ilan%20edildiği%20üzere;
- Osmanoğlu, A. E. (2013). Türkiye ve Mısır sosyal bilgiler ders kitaplarında milliyetçi değerler: Karşılaştırmalı bir analiz. *Turkish Studies*, 8(8), 989–1012. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.5483>
- Önkibar, S. (2017). *Devlet Bahçeli ve Ülkücüler Hakkında Her Şey*. Kırmızı Kedi Yayınevi.
- Özbay, K. (2020). Milliyetçilik kuramları bağlamında sınırlar. *Turkish Studies - Social Sciences*, 15(4), 2083–2097. <https://doi.org/10.29228/TurkishStudies.42732>
- Özdemir, F. (2009). Kızıl Elma'yı arayan üç yazar: Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp, Ragıp Şevki Yeşim. *Turkish Studies*, 4(3), 503–515. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.436>
- Özkan, Ö. (2019). Türk basının Nihâl Atsız'a yönelik yaklaşımı: Kafatası ölçe iddiasına dair örnek haber incelemesi. *Turkish Studies - Social Sciences*, 14(2), 937–962. <https://doi.org/10.29228/TurkishStudies.22875>
- Özmen, C., & Öztürk, H. (2019). Nurettin Topçu'ya göre ahlak ve karakter eğitiminde okulun ve öğretmenin rolü. *Turkish Studies - Social Sciences*, 14(2), 151–165. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.14639>
- Öztekin, H. (2018). Irkçılık-Turancılık Davası ve Basındaki Tartışmalar. *Selçuk İletişim Dergisi*, 11(1), 212-236.
- Öztürk, Y. K. (2015). Osmanlıdan Genç Türkiye'ye kalkınma stratejisinin teorik arka planı: 1914–1918 millî iktisat düşüncesi. *Turkish Studies*, 10(16), 131–144. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.8988>
- Parla, T. (2020). *Ziya Gökalp, Kemalizm ve Türkiye'de Korporatizm*. Metis Yayıncılık.
- Sınar Uğurlu, A. (2010). “İdeolog”-şair Ziya Gökalp'in kaleminden masallar. *Turkish Studies*, 5(2), 1025–1040. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.572>
- Soğukömeroğulları, M. (2013a). Tiyatro ile tarihten milliyetçiliğe: Türkiye'de Attila. *Turkish Studies*, 8(4), 1509–1533. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.2449>

- Soğukömeroğulları, M. (2013b). Türk romanında Türk Ocağı algısı. *Turkish Studies*, 8(7), 2217–2227. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.5453>
- Sütçü, T. (2012). Yeni Lisan Hareketi'nden ölümüne kadar Türk basınında Ziya Gökalp. *Turkish Studies*, 7(4), 2297–2311. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.4722>
- Şahin, H. (2017). Ziya Gökalp'in manzumelerinde kadın söylemi. *Turkish Studies*, 12(30), 653–672. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.12056>
- Şimşek, D. (2015). Kıbrıs basınında Türk Mukavemet Teşkilatı ve Kıbrıs meselesindeki rolü (*Halkın Sesi, Zaman, Bozkurt*). *Turkish Studies*, 10(13), 249–262. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.8975>
- Şimşek, F. B. (2024). Ömer Seyfettin'in *Eski Kahramanlar* başlıklı hikâye serisinde millî şuurun inşası. *Turkish Studies - Language and Literature*, 19(2), 793–806. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.75326>
- Şimşek, Ş. (2022). 12 Eylül Atatürkçülüğünde milliyetçilik söylemini temellendirme biçimi olarak Atatürk'ün bazı politika ve pratiklerinin yorumlanması. *Turkish Studies - Social Sciences*, 17(1), 263–285. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.66260>
- Temur, N. (2011). Folklor-ideoloji-edebiyat üçgeninde Suat Taşer'in *Deli Dumrulu*. *Turkish Studies*, 6(4), 305–315. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.2837>
- Torun Çelik, E. (2016). Türk kadın kahramanı Kara Fatma. *Turkish Studies*, 11(15), 131–158. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.9834>
- Torun, Y. (2018). Siyasal bir ideoloji olarak milliyetçilik ve Türkiye'deki yansıması: Ziya Gökalp ve Türkçülük/Turancılık. *Turkish Studies*, 13(26), 1123–1142. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.14164>
- Torun, Y. (2018). Siyasal bir ideoloji olarak milliyetçilik ve Türkiye'deki yansıması: Ziya Gökalp ve Türkçülük/Turancılık. *Turkish Studies*, 13(26), 1123–1142. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.14164>
- Torun, Y. (2023). Türk Milliyetçiliğinde Bir İdealin Anatomisi: Seyyid Ahmet Arvasi ve Türk-İslam Ülküsü. *Düşünce Dünyasında Türkiz*, 14(65), 39-88.
- Tunç, G. (2010). Beş Hececiler'in şiirlerine kaynak olarak Anadolu köyleri. *Turkish Studies*, 5(3), 1629–1643. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.595>
- Turhan, M. (1969). *Kültür Değişmeleri*. Milli Eğitim Basımevi.
- Turhan, M. (2016a). *Alparslan Türkeş (1963-1980)*. Panama Yayıncılık.
- Turhan, M. (2016b). *Ülkü Ocakları (1966-1980)*. Panama Yayıncılık.
- Türk, H. (2018). Ziya Gökalp ve *Yeni Hayat*. *Turkish Studies*, 13(20), 463–474. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.12787>
- Türkeş, A. (1967). *Dokuz Işık*. Sulhi Garan Matbaası.
- Uğurlu, S. (2011). Türkiye'de folklor çalışmaları ve milliyetçilik. *Turkish Studies*, 6(3), 1535–1547. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.2325>
- Ulucan, Ö. (2019). Millî şair olarak bilinen Mehmet Akif Ersoy'un seçme eserlerinde milliyetçiliği yeniden düşünmek. *Turkish Studies - Language and Literature*, 14(2), 941–954. <https://doi.org/10.29228/TurkishStudies.22858>
- Ulutaş, N., & Ulu, E. (2015). Türk romanında kimlik bunalımı. *Turkish Studies*, 10(16), 2095–2114. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.8003>

- Üngüder, A. (2017). Kıbrıs'ta Türkçülük düşüncesinde *Hakikat* gazetesi başyazarı Mehmet Fikri'nin yeri. *Turkish Studies*, 12(22), 767–782. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.12170>
- Yaşlı, F. (2019). *Antikomünizm, Ülkücü Hareket, Türkiye*. Yordam Kitap.
- Yegen, C. (2018). Siyasal bilgilenmede yerel haber sitelerinin rolü ve yeni medya tabanlı kentsel milliyetçilik. *Turkish Studies*, 13(6), 165–180. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.12926>
- Yeşilyurt, Y. (2022). Mehmet Akif Ersoy'un düşüncesinde toplum, millet ve milliyetçilik. *Turkish Studies - Comparative Religious Studies*, 17(1), 183–201. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.63668>
- Yıldırım, E. (2012). Erken Cumhuriyet yılları millî kimlik tartışmaları: Hasan Âli Yücel ve Türkiye'de hümanizma arayışları. *Turkish Studies*, 7(4), 745–763. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.4832>
- Yıldırım-Şahin, E. (2019). Tanrı Dağı'ndan Hira Dağı'na: Türk sağının tarihsel arka planı. *Turkish Studies - Social Sciences*, 14(7), 3571–3590. <https://doi.org/10.29228/TurkishStudies.37364>
- Yılmaz, Z. (2013). Cumhuriyet dönemi Türk eğitim sisteminin gelişiminde idealizmin ve realizmin etkileri. *Turkish Studies*, 8(6), 1435–1442. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.5732>
- Yiğit, Y. (2010). Milliyetçilik çağında Prizren İttihat Cemiyeti. *Turkish Studies*, 5(3), 2462–2491. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.1053>
- Yussupova, S., & Zabun, B. (2020). Milliyetçilik, İslamcılık ve sekülerlik bağlamında eski Sovyet Müslüman kadınların toplumsal cinsiyet problemleri üzerine çalışma. *Turkish Studies - Social Sciences*, 15(6), 3327–3351. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.45447>
- Zavotçu, G. (2012). Ziya Gökalp'in manzûmeleri ve *Ala Geyik* hakkında. *Turkish Studies*, 7(4), 601–609. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.4177>
- Zavotçu, G. (2012). Ziya Gökalp'in manzûmeleri ve *Ala Geyik* hakkında. *Turkish Studies*, 7(4), 601–609. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.4177>

ETHICAL DECLARATIONS

Research and Publication Ethics

The author(s) declare that this manuscript is an original work prepared in accordance with the principles of scientific research and publication ethics. The manuscript has not been previously published and is not currently under consideration for publication elsewhere. All sources used in the preparation of this study have been properly cited and referenced. The author(s) confirm that the work contains no plagiarism, fabrication, falsification, or manipulation of data. The research findings are presented honestly and transparently in accordance with the principles of academic integrity.

Author Contributions

All authors have significantly contributed to the conception, design, analysis, and preparation of the manuscript. All authors have read and approved the final version of the manuscript and agree to its submission and publication.

Conflict of Interest

The author(s) declare that there is no conflict of interest regarding the publication of this manuscript.

Funding

This research did not receive any specific grant, financial support, or funding from any public, commercial, or non-profit funding agencies.

Artificial Intelligence (AI) Usage Disclosure

During the preparation of this manuscript, artificial intelligence tools may have been used solely for limited purposes such as language editing, translation assistance, and stylistic improvement. Any AI-assisted translations or language corrections were carefully reviewed and verified by the author(s). Artificial intelligence tools were not used to generate the core scientific content, research design, analysis, or scholarly conclusions. All academic responsibility for the content of the manuscript rests entirely with the author(s).

Copyright and Permissions

The author(s) confirm that all necessary permissions for copyrighted materials have been obtained where required and that the manuscript does not violate any intellectual property rights.

Author Approval

All authors confirm that they have read and approved the final version of the manuscript and consent to its submission and publication.

ETİK BEYANLAR

Araştırma ve Yayın Etiği

Yazar(lar), bu makalenin özgün bir çalışma olduğunu ve bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uygun olarak hazırlandığını beyan eder. Makale daha önce herhangi bir yerde yayımlanmamış olup başka bir dergide değerlendirme sürecinde değildir.

Çalışmada kullanılan tüm kaynaklar akademik kurallara uygun biçimde atıflanmıştır. Yazar(lar), çalışmanın intihal, veri uydurma, veri tahrifi veya manipülasyon içermediğini; araştırma bulgularının bilimsel dürüstlük ilkelerine uygun şekilde sunulduğunu beyan eder.

Yazar Katkısı

Tüm yazarlar çalışmanın tasarlanması, yürütülmesi, analizi ve makalenin hazırlanmasına önemli ölçüde katkı sağlamıştır. Tüm yazarlar makalenin son hâlini okuyup onaylamış ve yayımlanmasını kabul etmiştir.

Çıkar Çatışması

Yazar(lar), bu makalenin yayımlanmasına ilişkin herhangi bir çıkar çatışması bulunmadığını beyan eder.

Finansal Destek

Bu araştırma herhangi bir kamu kurumu, ticari kuruluş veya kâr amacı gütmeyen kuruluş tarafından finansal olarak desteklenmemiştir.

Yapay Zekâ Kullanım Beyanı

Makalenin hazırlanması sürecinde yapay zekâ araçlarından yalnızca dil düzenleme, çeviri desteği ve anlatım iyileştirmesi amacıyla sınırlı ölçüde yararlanılmış olabilir. Yapay zekâ araçları tarafından yapılan çeviri ve dil düzenlemeleri yazar(lar) tarafından dikkatle kontrol edilmiştir. Yapay zekâ araçları çalışmanın bilimsel içeriğinin, araştırma tasarımının, analizlerinin veya akademik sonuçlarının oluşturulmasında kullanılmamıştır. Makalenin içeriğine ilişkin tüm akademik sorumluluk yazar(lar)a aittir.

Telif Hakları ve İzinler

Yazar(lar), telif hakkı gerektiren materyaller kullanılmışsa gerekli izinlerin alındığını ve çalışmanın herhangi bir fikrî mülkiyet hakkını ihlal etmediğini beyan eder.

Yazar Onayı

Tüm yazarlar makalenin son hâlini okuduklarını, onayladıklarını ve yayımlanmasını kabul ettiklerini beyan eder.